

KATEDRA KATEDRA KATEDRA

pogine naj, pes!

KULTURA V SLUŽBI POLITIKE ALI »POLITIKA« V SLUŽBI KULTURE

Če imaš enoletne načrte, sej zrno;
če so desetletni, vsadi drevo,
če so za sto let, izobražuj ljudstvo!

KUAN-TSU

Za uvod:

»...moje pero ne bi moglo napisati niti ene besede s črnimolom tovariša Zihlerja; čeprav bi jaz to hotel ali želel in uporno poizkušal, vrste bi ostale prazne...

Če ne pišem iz svojega srca, kot mislim in čutim, marveč me stalno preganja misel, da bo to temu ali onemu tovarišu v aparatu ali temu ali onemu kritiku všeč, ne bi bilo od mojega pisanja ničesar.

(Tretji plenium CK ZKJ, 10. jan. 1954., Vladimir Dedijer)

»Vrtil sem, vršim in bom verjetno še vrtil dejanje zavedne avtocenzure.«

(Dialogi, 1970, št. 3, Taras Kermauner)

»Razen Pučnika, ki mu je življenje v našem politično-kulturnem svetu prav zato nemogoče, nisem srečal še nikogar, ki tega (avtocenzure o. p. J. Z.) ne bi delal.« (Prav tam.)

»...Vitomilu Zupanu, ki je zaradi svojih — marsikdaj prav posrečenih — zabavljic na račun politične oblasti in nekaterih olimpijskih kulturnikov dobil okroglo 18 let ječe in jih skoraj 7 (sedem) — precej časa na smrt bolan — tudi odsejal...« (prav tam)

»Preganjanja, nasilje, preiskave, preiskovalni postopki, celo kratkotrajni zaporji, vsega je bilo ravno toliko, da smo bili zmožni prenesti...« (prav tam)

»Zoran Glušević je zaprt, kulturni delavci pa molče.« (prav tam)

Tako Dedijer in Kermauner. Kako jaz? Odgovor je na dani: prav tako ali pa še ostreje. Zavedam se starega rekla, ki pravi: preden udariš psa, se prepričaj, čigav je...! Da, ko primeš v roko pero z namenom, da boš pisal o relaciji Kultura — Politika, najprej ugotovi, kaj je eno in kaj drugo, da ne daš pod kladivo namesto oreha — zarjavelega naboja...

Mlad človek, poln idealov, ki so nam jih leta in leta vcepili v glavo, sem končno doživel razočaranje, prvi šok; ob brskanju po revijah in časopisih ter literarni zapuščini Velikih Duhov naše preteklosti, me je spreletelo: saj to ni ustvarjanje, to je boj na življenje in smrt! Kaj sem spoznal? Spoznanje je silno in težko obenem: da, verujem v to, da bi bil Cankar, če bi še živel, prav tako preganjan, pa naj bi pisal s še plemenitejšimi nagibi kot svojčas. Porekli boste: to je preteklost. Resnično, Stalin je mrtev, prav tako Trocki, tudi Berije ni več; a glej, Solženicin se je šele rodil! Da, Rankovič je odstavljen, a Kozak, Pučnik, Zajc, Kermauner, Glušević, Zupan in Rožanc še žive! Kako naj bi sicer nastala dela, kot so: Prvi krog, Kongres, Topla greda, pesem Vse ptice, na desetine člankov ipd.?

Vsi ti so ustvarjali zavoljo tega ker so »nosili v srcu pekel« in ne »neba«. In če so sodobni Mahinči še med nami, se stvari ne spremenijo, le imena so druga, problematika pa je ostala ista ali pa še hujska...

»Idejno je Vodušek tipičen poet slovenskega malomeščanstva, ali točneje, slovenske malomeščanske inteligence z vsemi njenimi blodnjami za oporiščino... z duhom razkroja in demoralizacije, ki ga od časa do časa vnaša v sodobno napredno gibanje.« (Razgledi v književnosti, B. Zihler: Ob Voduškovi zbirki Odčarani svet.) Zihlerova »objektivna in konstruktivna« kritika nas pusti brez besed...

Vzburkano valovanje v slovenskem kulturnem prostoru (pa tudi jugoslovanskem) prav gotovo ni samo sebi namen; kot valovanje jezerske gladine je. Vendar, ali je mogoče, da bi voda vzvalovala, ne da bi padel kamen vanjo? Gotovo je, da dogajanje svoje dobe ne moremo oceniti objektivno, dokončno; le drugi ali tretji rod zamecev bo lahko o tem najbolje razsodil. Sicer pa: zgodovina je in je bila nepodkupljivi sodnik! Kot posledica uveljavitve despotizma politike v odnosu do kulture je bila prav gotovo tudi selekcija pesmi in ustvarjalcev v šolskih knjigah — predvsem prva leta po vojni. Koliko časa je bilo potrebno, da se je povzdignil Gradnik? (Mimogrede: najbolj prevajani slovenski pesnik — v angleški jezik.)

Je Rožanc že rehabilitiran?

Nič na boljšem od kulture ni bila zgodovina. Kako so bile napisane zgodovinske knjige? Vsa-kogar, ki se je kasneje politično distanciral, smo izločili iz zgodovine! Ne, Hitlerja, Mussolinija ali Stalina nikar — preveč očitno bi bilo — a niti trenli nismo, ko je bilo potrebno iz lastne zgodovine črtati Hebranga Žujeviča, Đilasa, Dapčevića et comp.

Bojimo se, da prihodnje generacije prav tako ne bodo slišale za policista Rankoviča, pač pa bodo morale pomniti rojstno letnico politika Mike Spijka ipd.

Zdalec ne pričakujem, da bom postavil stvari na glavo, kot temu pravimo; vendar sem o nečem prepričan: žrtvovati se v bitki z namenom, da dobiš vojno, še ni stvar preteklosti!

Mar ne, Tovariši? Naj zaključim z beograjskim Ježem: Proletarci vseh dežel, zresnite se!

JOZE ZAGOZEN

P. S.

Članek avtocenzuriral 3. 2. 1971 J. Z.

Dvovrstna pravica v Avstriji!

NA ENI STRANI	NA DRUGI STRANI
V vsaki poslojki leti v letu 1971 v Avstriji... Kot je glava... Jedno... Zadnja... Kot je glava...	Generalisimo! Srce je vzradoščeno vztrepalo, obraz se je razjasnil, ko sem dobil tvoje pismo. Ni bil sveti Peter, ki mi ga je izročil. Pa to je vseeno, je le stvar okusa, ki si mu ti, Caudillo, posvečal toliko pozornosti. Z menoj se polgrava usoda tudi še danes. Ne veš, koliko težav sem imel, ko sem pred kratkim skušal osnovati nebeško internacionalo. Trdega dela se nisem nikoli ustrašil, bil sem jeklen in neusmiljen, pa uspeha ni in ni. Časi so se spremenili in ljudje so postali bolj zviti, lisični in preračunljivi. Ta Dimitrov! Pa sem bil vseskozi prepričan, da bo tudi tukaj tako kot na Zemlji: po vrsti in zaslugah.

Leto 1971 se Zdrženi narodi priključijo za Mednarodno leto boja proti rasni in narodni diskriminaciji

Pred dnevi smo obhajali Svetovni dan proti diskriminaciji

Ali navedeni primeri niso očitna diskriminacija?

Avstrija se ponaša, da je pravna država. Toda zgornji primeri dokazujejo, da v tej Avstriji vlada

dvovrstna pravica!

V petek, dne 26. marca 1971, se bo moral pred okrajnim sodiščem v Celovcu (Klagenfurt) zagovarjati srednješolec Borut Marjan Šturm. Ker je menda sodeloval pri nočni akciji Komiteja za odkrivanje zakritih konfliktov, ga dolžijo zlobnega poškodevanja tuje lastnine (§ 468 StG) (baje je dodal nemškemu krajevemu imenu »Hermagor« slovensko ime kraja — SMOHOR).

Kot je znano, so 26. oktobra lani neznani storilci nemškimi topografskim napisom dodali slovenska krajevna imena. Prizadeti so bili tisti kraji južnokoroškega ozemlja, ki so se dež okrajnega sodišča.

Vsebina in namen akcije je bila, da se opozori na neizpolnjene določbe člena 7 avstrijske državne pogodbe nasproti slovenski narodnostni skupnosti na Koroškem. Prvi akciji sta sledili še dve drugi.

Akcijam je sledila kampanja proti tako imenovanim »slovenskim ekstremistom«, ki so se je udeležili časopisi, društva in privatniki v deželi. Vsi pa so nalašč pozabili in zamolčali, na kaj je akcija sploh hotela opozoriti. Vsiljuje se zato interpretacija, da skušajo na Koroškem in v Avstriji zarodke konfliktov, ki obremenjujejo tako odnose med večinskim narodom in slovensko narodnostno skupnostjo kakor tudi zmorejo skaltiti meddržavne in dobrososedne odnose, odpraviti s policijskim in sodnijskim zasledovanjem in ne z poslednim izpolnjevanjem člena 7 državne pogodbe. Tu di deželni oblastem najbrž ne bi bilo po volji, če bi tako postopanje interpretirali kot integralen del in vsebino pomirjevalne politike. Ne bi vodilo tudi do cilja, če hočejo napraviti iz tega postopka precedenčni primer. Zato zahtevamo ukinitve kazenskega postopka.

Avstug Brumnik
za Klub slovenskih študentov na Dunaju

ob procesu

Ceprav je poteklo že —
— sto let od sprejetja XIX. člena državnega temeljnega zakona o splošnih pravicah državljanov (21. 12. 1867),

— petdeset let od senžermenske mirovne pogodbe (III. del, 5. odstavek — zaščita nacionalnih manjšin, 10. 9. 1919),

— petdeset let od slovesne obljube koroškega deželnega zbora koroškim Slovincem (dne 28. 9. 1920),

— petnajst let od avstrijske pogodbe (VII. člen, dne 15. 5. 1955),

— čeprav so združeni narodi proglasili leto 1971 za leto boja proti vsakršni obliki rasne in narodnostne diskriminacije, se na oKoroškem nadaljuje zavestni pritisk na slovensko narodno manjšino. Menjate se sicer oblika in vsebina pritiska, cilji pa ostajajo isti. Njihovo bistvo je povečati nasprotja med večinskim in manjšinskim narodom, krivdo zanje pa napraviti Slovincem int ako poiskati »pravega krivca«.

Zadnji dokaz takšnemu grobemu pritisku je nameravano sojenje Marjanu Šturm, srednješolcu iz Celovca.

Avstrijske oblasti niso reagirale na ekstremistične akcije desničarjev in nemških šovinistov, zato pa so, kot zatrjujejo, odgovorile na »slovenski ekstremizem« (Marjan Šturm je baje dodal krajevno ime »Hermagor« slovensko ime Smohor in pri tem — po nemških virih — povzročil občutno škodo. Resnici na ljubo je treba povedati, da bi po zakonu tako in tako morali biti zapisani obe imeni.

Tako kot smo z vsem svojim bistvom s Slovinci, ki zahtevajo da se izpolnijo določbe pogodb, katere urejajo odnose med manjšino in večino, smo tudi proti temu procesu, ki skuša ta prizadevanja diskreditirati. Protestiramo tudi proti načinu tolmačenja teh dogodkov v avstrijskih časopisih in v nekaterih krajih, ki s širjenjem neresnic pospešujejo notranja trenja.

SLAVKO GERIC

pismo caudillu francu

Generalisimo!

Srce je vzradoščeno vztrepalo, obraz se je razjasnil, ko sem dobil tvoje pismo. Ni bil sveti Peter, ki mi ga je izročil. Pa to je vseeno, je le stvar okusa, ki si mu ti, Caudillo, posvečal toliko pozornosti.

Z menoj se polgrava usoda tudi še danes. Ne veš, koliko težav sem imel, ko sem pred kratkim skušal osnovati nebeško internacionalo. Trdega dela se nisem nikoli ustrašil, bil sem jeklen in neusmiljen, pa uspeha ni in ni. Časi so se spremenili in ljudje so postali bolj zviti, lisični in preračunljivi. Ta Dimitrov! Pa sem bil vseskozi prepričan, da bo tudi tukaj tako kot na Zemlji: po vrsti in zaslugah.

Caudillo, presenečaš me. Res je, da so se slišali glasovi, ki so vedeli povedati, kako sem pomagal Vladimiru Iljiču sem, kjer sem tudi sam. Pa to ne drži, veš! Saj sem imel toliko pomoči in opore v ljudeh, da si mazati rok res ni bilo treba. Zelo dolgo se že poznavam in ni potrebe, da bi še naprej zavil svoj obraz v tančice skrivnostnosti. Saj že vnaprej veš, kam pes taco moli, jaz pa tudi. Takrat, ko si jo primahal s svojimi četami iz Maroka v mlado republiko in začel zmagoviti pohod, ki so ga zlobneži imenovali državljanska vojna, sem se zares zdržnil. Tako velikopoteznega in drznega načrta tudi jaz nisem nikoli izvedel. Nasproti ti je stala ljudska fronta s komunisti, socialisti, republikanci. A ti si se vseeno zanašal le na vojsko, na čete, ki si jih imel. Nikoli nisi znal kaj prida računati z ljudskimi množicami in javnim mnenjem. Naredil si napako — jaz sem vedno poiskal pot do svoje TASS, pa Pravde in Izvestij, hodil sem na akademijo Frunze, klanjal sem se Leninu. Ti pa kot da si najmočnejši na svetu! Se sreča, da si imel Dolfeta in Duceja za sabo, sicer bi tenko potegnil. Čisto zares sem te mislil z mednarodnimi brigadami zmeti. Pa ni šlo. Preveč sta ti dala Dolfi in Duce, preveč so mene in vse rodoljube presenetile reakcionarne poteze Francije in Anglije, ki sta se odločili za »politično nevmešavanja« in ti s tem neposredno pomagali, sami pa sta se zavarovali pred širjenjem komunistične nevarnosti proti Zahodu. Tista leta, ko so padale bombe na španske vasi in sejale grozo in trepet, si bil drugačen kot sedaj. Nisi se pritoževal, spodbujal si letala s kljukastimi križi. Dandanes pa, pomotoma, ameriški bombnik izgubi atomsko bombo pri Palomaresu in je že ogenj v streh! Da ribiči ne morejo loviti, da bo paradiznik zaradi sevanja neužit in podobne glasove je bilo slišati iz tvoje Španije. Caudillo, staraš se. Taktik kot si, lahko zastiraš nekontinuiranost svojega dela z ukinitvijo vseh svoboščin; privoščil si si prave pogrome v Andaluziji, pretepal si študente, izžival besneči Burgos. Bolj elastičen bodi, razmigaj Opus Dei, oboroži falango z idejami. Ze prav, da se bratava in ceniva drug drugega. Ampak naša sovjetska stvar je vse nekaj drugega kot tvoje trpinčenje množic. Diktatura je pri nas in pri vas, pa mi je naša bolj simpatična, ker pri nas več ljudi diktra razvoj; proletarci jim pravijo. Saj si videl tisto rdečo zastavo, na katero si alergičen, kajne? Na njej piše: Proletarci vseh dežel, združite se! In bog ti bodi do brotljiv, kajti nekoč pride Ideja tudi k vam. A ti si toliko nepreviden, da zapiraš oči pred njo, se tolažiš, da Baski vse to počno. le zaradi notranje nuje, ki kliče po masčevanju. Naiven si, Caudillo! Boj se manjšin, pokončaj jih ali pa jim daj svobodo. Le ne duši jih, ker tako še močneje zajemajo sapo.

Drugače se počutim dobro, le Valter mi ne da spati. Pa to se dogaja poredkoma; vedno bolj ga cenim, kajti železen in trezen človek je. Diktatura proletariata kombinira s samoupravljanjem, ali kako se reče tisti stvari, ki so se ji najprej smejali, zdaj pa jo resno proučujejo in pametno kimajo z glavo, kadar je o njej govor. Takrat mi je dodobra pobrskal po obistih. Kje je le vzel toliko moči? Pravzaprav, če dobro premislim, ga kar razumem: nikoli ga nisem maral, postavil sem mu polena, kjer sem le mogel, obtoževal sem ga sodelovanja z imperialisti, medtem ko sem Avstriji prodal slovensko Koroško za 150.000.000 dolarjev ter izžemal vrle južnjake. A si kdaj pomislil, kako izborno je poslati vojaške inštruktorje v tujo deželo? Izredna stvar. Ti moji oficirji, ki sem jih spravljal do jugoslovanskega kruha, so imeli večje plače kot jugoslovanski ministri in rečem ti, da nisem bil nič kaj presenečen, ko so mi jih začeli pošiljati nazaj. Tako so mi dali še en vzrok več za trditve, da so v imperialističnem taboru, da je treba vodstvo spodkopavati, ga zamenjati. In bil sem na dobri poti: Hebrang in Žujevič sta bila zlata. Ravno sem razmišljal, kateremu od teh dveh bi zaupal partijsko vodstvo (minister za narodno obrambo bi bil vsekakor Rus — stara praksa, amigo), ko me je Valter prehitel. Se ekonomska blokada in hladna vojna nista nič pomagali. Dvignil sem roke in takrat, veš, me je doletelo. Sicer pa se nimam kaj pritoževati. Udobno in prijetno mi je, cenzure nimajo tukaj; toplo je. Le nekaj me boli pri srcu — z Vladimirom Iljičem se ne razumeva. Izogiba se me, pa čeprav ga bolj in bolj prepričujem, da to ni marksistično, da je treba pristajati na dialog in ... kot da ne bi bila oha marksista!

Nadaljevanje na 3. strani.

D. ZBAŠNIK

IZ VSEBINE

Dubrovniški seminar 70 in študentje

Resolucija o položaju zamejskih Slovencev

Samoupravljanje: DA ali NE?

Pokvarjeni instrumenti

Kultura

Srednješolska rubrika

Periskop

višja šola za organizacijo dela kranj

V Kranju so ponovno odprli višjo šolo za organizacijo dela, o kateri se je v preteklosti slišalo marsikaj negativnega, a je v obnovljenem programu iz leta 1968 opravičila svoj obstoj in verifikacijo. Sedaj je šola zahtevna tako do kadrov kot tudi do študentov, ki potem, ko končajo študij, popolnoma zadovoljujejo zahteve podjetij po organizatorskih kadrih s prvo stopnjo.

katedra o tribuni

Na tem mestu je bil uvod. In kaj je bilo potem? Kakor se spodobi, je članek padel v roke tovarišici lektorici, ki je dala nekaj tehničnih pripomb. Ročno sem tako zagrabila za škarje znamke Tofra, ki so ostre, in vse skupaj odrezala. Škarje Tofra imajo zelo dolgo tradicijo in so pojem kvalitete. Primerček 124758, s katerim sem imel posla, pa je še posebno kvaliteten, tako da je odrezana zadnja vrstica. Poznamo pa tudi druge vrste škarj.

Dostl. Uredništvo Tribune ima svoj prostor v dveh sobah, velikih za konjušnico, predeljenih s kartonsko steno. Spodobno, v študentskem smislu seve. Notri sedi Jaša Zlobec.

KATEDRA: Kakšna je vloga študentskega tiska? Jaša Zlobec: »Študentski list mora razbiti kalupe mišljenja, pokazati mora nezmožnost sedanjega trenutka, nezmožnost tradicionalne kulture, univerze... Študentski tisk mora razbiti vero v vse to, razbiti tako, da bodo študentje postavljali nove, popolnoma nove temelje. Verjamem samo v radikalno spremembo. Pri tej bazi se ne da nič spremeniti, nič se ne da razvijati.«

KATEDRA: Rekel si, da bodo študentje postavljali nove temelje. Ali smo študentje res zmogni tega? Zlobec: »Študentje družbe ne moremo revolucionarizirati. Obstojne razmere bo spremenil delavski razred.«

KATEDRA: Zanima me način dela na Tribuni. Ali nastopate v listu po določenem programu? Zlobec: »Nismo skupina. Vsak posameznik poskuša stvari prikazati z ene strani, čeprav imamo, seveda, skupne poglede v najširšem smislu. Se pravi, pišemo kritično o študentih, o relaciji delavski razred — študenti... Ne verjamemo, da bo reforma univerze uspela po tej poti, vemo da nas je zelo malo, zavedamo se, da so študentje neaktivni.«

KATEDRA: V času, ko sem te čakal, sem v prostorih uredništva prebral natipkan pogovor med tabo, Zornom in nekaterimi drugimi člani uredništva. Zorn v tem pogovoru pravi, da bi tvoj članek Frajer študent ne bil objavljen, če bi ga podrobneje prebral pred objavo. Ali gre v članku morda za misli, s katerimi se uredniški odbor ne strinja in bi članek zaradi tega ne bil objavljen? Gre morda za kakšno vrsto avantgardne cenzure? Zlobec: »Ne, ne, ne gre za nič podobnega! Pridruži se Zorn Aleksander. Ponovim vprašanje. Zorn: »Ne!«

KATEDRA: Zakaj torej tvoje besede? Zorn: »Kaj je, Jaša, zopet reklama zate?«

KATEDRA: Ne, jaz sem vprašal. Zorn: »Članek je gola neumnost, to je vse!«

KATEDRA: Kaj misliš o prejšnjem? Zorn: »Študentje smo lahko revolucionarni, ne moremo pa biti revolucionarji.«

KATEDRA: Jaša, rekel si, da se mora vse spremeniti. Kako spremeniti svet? Zlobec: Mislim, da je treba vse razbiti. V svojih člankih razbijamo in postavljamo nove temelje, Zorn (smehljaje proti prihajajočemu Slodnjaku): »Vprašanje kakor — kaj je to literatura.«

Povem še enkrat, o čem te beseda. Marko Slodnjak se smeji, nato strokovnjaško približe: »Verjamem, da je Jaša to rekel, ker je čisto dovolj nor.«

Zorn: »Z njim imamo že težave; zmerjajo nas s fašisti. Pa saj imajo čisto prav.«

Zlobec: »Laže je kritizirati kakor postavljati.«

Zorn: »Jaša rad samo hvali. Mi nismo idejna skupina.«

KATEDRA: Kako je sedaj s tem razbijanjem? Zorn: »Vse razbiti ni nova misel. Toda tu ne gre za razbijanje. Gre za svežo, novo misel. Mi nismo proti tradiciji, proti zgodovini, naša kontradiktika se poraja iz tradicije. Smo v času, ko kulturne vrednote propadajo in mi smo tisti, ki lahko živimo brez njih. To ni nobeno razbijanje.«

KATEDRA: In kaj misliš ti, Jaša? Zlobec: »Socializma v današnjih okvirih ni mogoče zgraditi. V konceptu je napaka. Nemogoče je, da bi med Z in V zgradili nekaj novega, edinstvenega. Edina možnost partije na oblasti je, da začne sklepati kompromise z levo in desno stranjo, kot taka pa ne more biti nosilec naprednih idej. Nujno je, da se partija loči od oblasti.« Medtem je Zorn odšel in pri sosednji mizi pametno, a zlobno pripomnil: »Eden s Katedre nas je prišel zabavati.«

katedra

Idaža izvršni odbor Študentske skupnosti VZM. Katedro ureja uredniški odbor: Marija Frankovič, Slavko Gerič (odgovorni urednik), Vladimir Gajšek, Branko Gerič, Zarko Glob, Igor Plohl, Tone Janša, Barbara Vidic, Dušan Zbanič, Borl Zupančič, Jože Zagožen, Mitja Zitnik, Marjan Zmauc (tehnični urednik). Uredništvo in uprava: Ob parku 7, telefon 22-004. Tekoči račun 618-678-548. Nenaročeni slik in kopij račun viračmo. Cena izdava 50 par (letna naročnina 10 din, za ustanove in podjetja 15 din). Tisk: OP Mariborski tisk.

Študentje, ki so po programu iz 1968. leta končali kranjsko šolo, lahko nadaljujejo drugostopenjski študij na organizacijskem oddelku VEKS v Mariboru in nato vpišejo še tretjo stopnjo, deljeno na informatiko ter na »čisti management«, na ljubljanski fakulteti in na VEKS. Kranjska šola je trenutno samostojna, vendar pa si zaradi lažjega usklajevanja učnih programov želi vključitev v katerega od slovenskih visokošolskih centrov. Ker se študij študentov kranjske šole nadaljuje v Mariboru, je šola predlagala tesnejšo povezavo z mariborskimi združenjem. Tudi v Mariboru se ogrevajo za združitve kranjske šole z visokošolskimi zavodi.

Letos bo šola dobila tudi redne študente, za katere bo nadaljevanje študija še mnogo lažje. Prepričani smo, da bo uspela realizirati svoje načrte in da ji bo mariborsko združenje lahko v veliko pomoč pri njenem ponovnem uveljavljanju. Zato z vsem srcem in tudi z razumom zagovarjamo priključitev Kranjčanov k MVZ.

B. K. G.

Slodnjakov Marko, ki je sedaj že gospodar svojega stola, za trenutek umakne nasmešek in pripomni bolj hudomušno kot zlobno: »Zanimivo je!«

Zlobec (nadaljuje z nezmanjšanim zaletom): »Graditi socializem v sedanjih okvirih je nemogoče. Inteligenca bi se morala tega zavedati. Delavci vedo, da v pot, vgrajeno v te okvire, ne verjamejo. Tu nekje je treba iskati možnost inteligence, da gre po svoji poti.«

Slodnjak: »Razumem. Toda uresničitev tega? Tebe bi bilo treba zapreti. Nobena država si ne more dovoliti, da bi ljudje govorili takšne stvari. Ti si nevaren.«

Zlobec: »Barikade je treba razbiti, da lahko začnemo razmišljati.«

KATEDRA: Povedal si, da je treba rušiti, toda kako, še vedno ne vem.

Zlobec: »Delavci stavkajo, protestirajo, so nosilci preobrata. Še vedno so borbeni v klasičnem smislu in lažna je trditev, da delavski razred izgublja na revolucionarnosti. To se kaže pri vsaki akciji. Na to bi morali opozoriti tudi študenti.«

Tudi Slodnjaku je dovolj in odide.

KATEDRA: Ali ima Tribuna dovolj sodelavcev? Zlobec: »Zopet je bitka za prostor. Prispevkov je dosti in situacija se je glede na prejšnja leta izboljšala. Bolj smo se približali študentom, toda ti imajo še vedno sindikalistične probleme. Povedati jim hočemo, da moramo vse gledati v celoti.«

KATEDRA: Kaj misliš o Katedri? Zlobec: »Največja pomanjkljivost je neredno izhajanje; naslednje kar bi ji zameril, je, da ima klasično strukturo navadnega časopisa, sicer pa mislim, da je čisto spodoben list.«

Spoštovani publikum, drago občinstvo! Spreminjam naslov (kulise ostanejo): Katedra o Zlobcu.

Nič zato. Tudi tako je bilo zanimivo. Tako mišlim jaz, potrdil je to tudi Slodnjak, sebi v brado in Zlobcu v brk. In kadar gre za takšno brado, ji je kar verjeti.

TOMAZ KSELA

ŠETO ali neki organizaciji na rob

Ob burni debati na skupščini študentov mariborskih visokošolskih zavodov o ustanovitvi ŠETO (študijska ekonomsko-tehnična organizacija), o smiselnosti ali nesmiselnosti nove organizacije, ki naj bi delovala v okviru Skupnosti študentov MVZ; bi morali predvsem v celoti razčistiti in precizirati namen ŠETO in določiti njeno mesto v družbi. Kakor nima pomena ustanovljati nove študijske organizacije ob naravnost kritični nezainteresiranosti množice študentov do dela v že obstoječih organih študentskega samoupravljanja (o vzrokih le-te kdaj drugič), tako tudi ne smemo odkloniti prizadevanj mladih entuziastov. Podobna organizacija je potrebna in še kako nujna! Množica diplomantov, oborožena s poznavanjem sodobne ekonomsko-tehnične problematike, se vključuje vsako leto v naše gospodarstvo kot aktivni dejavniki proizvodnega procesa. Pri tem zadeva na ovire ob naši za teorijo krepko zaostajajoči praksi, žal, še vedno neustrezni izobraževalni strukturi vodilnih delavcev in iz tega nujno izhajajoči praktičistični miselnosti. Mladi strokovnjak, potencialni kandidat za odločujoče naloge v proizvodnem procesu, tako zapravljajo čas kot nepomemben, od vseh pisarčkov in mojstrov zapostavljen pripravnik, se razvija v vsakdanjega birokrata ob prepisovanju aktov in podobnih del, ki njegovemu izobraženemu potencialu ne ustrezajo. Pri tem pa, kar se njegove strokovnosti tiče, vsej bolj zgublja stik s sodobno ekonomsko-tehnično teorijo. Zelo pogosto je

npr. moč brati razpis za vodilno delovno mesto naslednje vsebine: razpisujemo prosto delovno mesto vodilnega delavca, pogoj visoka izobrazba in 7 let prakse, višja izobrazba in 9 let prakse ali srednja izobrazba in 11 let prakse, nepopolna srednja izobrazba in 13 let prakse itd... Tolklo da ne napišemo: pogoj je nepopolna osemetilna in 20 let prakse. Ali res lahko leto dni ozko usmerjene prakse nadomesti leto dni izobraževanja z vseh aspektov aplikacije na konkretne družbeno-proizvodne situacije? Ne gre za to, da bi popolnoma omalovaževali pomen praktičnega dela v pridobivanju kvalifikacij, toda pogojem resnici v oči: situacija je taka, da je pot do vodilnega delovnega mesta potencialnemu strokovnjaku malodane zapra. Ob tem so evidentni mnogi kvazi-prepričljivi dokazi: mnenja nadrejenih o pripravniki nesposobnosti za delo. Naj dopolnim: gre za delo, ki ga mladi strokovnjaki noče opravljati, ki ga ne more sprejeti, saj se je vsa leta študija pripravil sprejeti čisto drugače delo, se vključiti v produktivni proces na čisto drugem koncu.

Z druge strani pa moramo tangirati problem sposobnosti vključitve mladega strokovnjaka v samoupravno družbo (vsestransko razgledanega in sposobnega člana) ne le v vidika dela, ki bi ga naj neposredno opravljal, temveč tudi v vidika njegove splošne razgledanosti, poznavanja aktualne družbeno-politične problematike in sposobnosti povezovanja navidezno nepovezanih pojavov v dialektično celoto. To je problem, ki ga morajo rešiti študijske organizacije in pedagoški dejavniki. Opaziti je zelo lahko visok odstotek tistih študentov, ki sicer normalno opravljajo svoje študijske obveznosti, a jih te tako okupirajo, da ne kažejo nobenega drugega interesa. Znani so problemi študentskih samoupravnih organov, kjer je opazna zaskrbljujoča nezainteresiranost študentske množice. Takšni študentje v veliki meri zavirajo proces aktivizacije »objektov« učenovzgojnega procesa, prehajanje študenta iz objekta v subjekt pedagoškega procesa. Zavodi se borijo s težavami (sredstva in kadri), zaradi katerih s strani pedagoških delavcev nimajo bistveno posodobljeni študija. Sedanje študijske organizacije so ob teh prizadevanjih skoraj nemočne zaradi šibkega odziva iz vrst študentov. Dejstvo je, da bo formalna izobrazba priznana tako aktivnim kot tudi pasivnim študentom, pri čemer je celo velika verjetnost, da bodo ocene nerazgledanega študenta boljše od ocen aktivnega, zato ker je slednji posvetil mnogo časa problemom, ki so le indirektno povezani s študijsko snovjo. Težiti pa moramo k takšnemu študentu in izobražencu, ki bo dobro obvladal svojo strokovno problematiko in jo bo lahko uspešno apliciral na širše družbeno okolje. Tukaj sta torej nekoliko omenjena bistvena problema, katerih uspešna rešitev je odvisna od močne družbene sile. Vprašanje je, če bo ŠETO to uspelo. Tu bi bilo lahko njeno mesto, lahko bi prerasla mariborske in slovenske okvire, saj so to občejugoslovanski problemi. Potreben je odločen nastop, sposobno vodstvo, delo na takšnih osnovah, ki se bistveno razlikujejo od mlačnih in v mnogem nemočnih študentskih organizacij. Pritegniti mora vse zainteresirane, prerasti mora v potentno družbeno silo z ustrezno strokovno in materialno bazo, pa naj bo to ŠETO ali kakorkoli drugega. Predvsem pa se ne bi smeli zapirati v ozke kroge, klane in podobne mini družbene, v bistvu socialne formacije, katerih edini učinek je poraba družbenega denarja.

To so možnosti, kjer lahko ŠETO eksistira, obenem pa opora ljudem, ki se jo trudijo formirati. Potrebno pa je sposobno vodstvo, da ne bo ostalo le pri besedah. ZNANOSTI TISTO MEŠTO, KI JI GRE.

Davorin Kračun

ČIRIL RIBIČIČ

dubrovniški seminar 70 in študentje

Letošnji seminar UNIVERZA DANES, ki je bil od 15. do 25. avgusta v Dubrovniku, je bil že petnajsti. Odvijal se je v dveh delih: dopoldne v obliki referatov in diskusije profesorjev in študentov iz Jugoslavije in inozemstva na temo Pedagoška in znanstvena aktivnost v univerzitetni reformi, v popoldanskih urah in ob prostih dnevih pa so imeli študentje še t. i. študentske razgovore (students talks).

Letošnja polemika akademskega dela seminarja se je dotikala bistvenih vprašanj življenja in dela na jugoslovanskih univerzah in predlogov za izboljšanje sedanjega stanja. V taki diskusiji profesorji in študentje s tujih univerz le težko sodelujejo, zato so se po večini omejili na razpravo o lastnih težavah.

Ne morem se strinjati z očitki, izrečenimi na račun študentov, da nastopajo s perolami namesto z znanstvenimi argumenti, ki jih uporabljajo profesorji (prof. dr. V. Stojanović). Prej bi lahko to trdili za nekatere profesorje, ki jim je razdraženim zaradi ostre diskusije, ušla tudi kakšna misel, ki bi jo težko podprli z racionalnimi argumenti. Mislim, da so študentje v 14 referatih in diskusijah pokazali, da znajo poiskati bistvena vprašanja, katerih rešitev je neizogibna, da bi lahko govorili o resnični reformi univerzitetnega študija. Poudarjali so predvsem pomen permanentnega izobraževanja, interdisciplinarnega študija, postdiplomskega študija, vključevanja študentov v znanstveno raziskovalno delo in krepitve vloge univerze. Seveda pa med profe-

sorji v Dubrovniku ne bi bilo težko najti tistih, ki so mnogo svojega znanstveno-raziskovalnega dela posvetili ravno tem vprašanjem. Študentom lahko očitamo, da niso znali s temi ljudmi najti skupnega jezika. Ravno ti profesorji so bili namreč tarča ostrih napadov s strani študentov, včasih tudi zaradi besed, ki so bile v očitnem nasprotju z njihovim dosedanjim delom in referati. Namesto da bi prišlo do povezave študentov z najbolj naprednim delom profesorjev, je nastala fronta. Zato je moralo iz asistentskih vrst priti opozorilo, naj se razpravljajo glede na ideje in ne glede na to, kdo jih je izrekel (D. Sergejev). Študentje so mnogo govorili o delovnem statusu, ki naj bi bil priznan študentom. To pa je očitno ideja, ki je profesorji zaenkrat nočejo ali ne morejo dojeti. Še vedno jo obravnavajo kot finančno vprašanje.

Slabe strani seminarja so v tem, da referati niso pravočasno razmnoženi in udeleženci zato ne dovolj pripravljeni na razpravo, da se ne glede na uradno temo razprava tiče vsako leto enih in istih problemov univerzitetne reforme, odraz predlaganih rešitev pa je v praksi minimalen, da je delo seminarja premalo intenzivno, ker nekateri očitno prihajajo v najbolj znano jugoslovansko obmorsko mesto sredi sezone samo zaradi počitnic na družbene stroške. Pozitivne strani seminarja moramo iskati v idejah in predlogih, vsebovanih v številnih referatih in diskusijah. To je gradivo, ki ima trajno vrednost. Velikega pomena so tudi prikazi univerzitetnih sistemov drugod po svetu. Popolnili so bili ti prikazi zlasti za Anglijo, kjer se očitno zavedajo, da drugod po svetu težijo k njihovu načinu študija. Drugo pa je seveda vprašanje, kako pri nas izkoristimo te dobre strani seminarja, to je, koliko vplivajo na spremembe v praksi. Vprašanje je tudi, ali je potrebno za doseg tega imeti seminar vsako leto 10 dni, da na njem isti ljudje govorijo o istih problemih in ponavljajo iste ideje.

Študentskih razgovorov se je letos udeležilo rekordno število študentov: 90 predstavnikov 35 študentskih unijs iz celega sveta. Za sem naslov pove, da gre tu za odprto tribuno, na kateri naj se študentje medsebojno seznanijo o težavah in uspehih, da ugotovijo razlike in poiščejo stične točke. Zal pa je bila v preteklih letih velika večina časa posvečena vprašanjem procedure. Leto je zelo enostavno. Predsedujoči (letos je bil Vladimir Gligorov) ima samo to pravico in dolžnost, da daje besedo pisмено prijavljenim predstavnikom povabljenih unijs in se jim na koncu zahvali za njihov prispevek. Seminar ne sprejema nikakršnih uradnih sklepov, vsaka delegacija pa lahko zbira glasove za resolucijo, ki jo predlaga.

Študentski razgovori so mnogo bolj dinamični od akademskih dela seminarja. Za to poskrbijo burni mednarodni politični dogodki. Ti dogodki pa ne poskrbe samo za to, da se seminarja udeležijo predstavniki tistih dežel, na katere so imeli dogodki določen vpliv, ali pa izražajo isti predstavniki nove ideje in mnenja. O upravičenosti prisotnosti teh predstavnikov oz. o njihovi kvalifikiranosti, da predstavljajo študente svoje dežele, je potem mnogo razprave.

Zaradi razprave o perečih mednarodnih problemih so študentje popolnoma pozabili na teme, ki jih je predlagal organizator, ZSJ. Tako o položaju študenta v izobraževalnem sistemu skoraj ni bilo govora. Kakor lahko za seminar Univerza danes trdimo, da je premalo političen in preveč akademski, velja za študentske razgovore ravno obratno. Tako se je največ govorilo o jugovzhodni Aziji, položaju na Srednjem vzhodu ter o okupaciji Češkoslovaške.

Popolna enotnost je bila dosežena glede ocene ameriške agresije v jugovzhodni Aziji. Nekaj kritičnih pripomb je bilo naslovljenih le na politiko vzhodnoevropskih držav v tem delu sveta, ker ne priznajo revolucionarne vlade princea Sihanuka.

Na splošno je mogoče reči, da je bila popolna enotnost dosežena le o tistih vprašanjih (Vietnam), ki neposredno ne zadevajo držav, katerih študentje so bili v Dubrovniku prisotni. Pri tem so bile svobodnejše delegacije iz Zahodne Evrope, ki niso napadale samo zunanje politike svojih vlad, temveč so tudi pozivale na enotnost študentov v borbi proti družbenemu redu svojih držav. (Tako je delegat iz Rima, potem ko je povedal, da so njegovi vzorniki Marx, Lenin, Mao Ce Tung, pozval na odkrito borbo zoper buržoazni režim v Italiji.) Zato pa je na drugi strani Evrope odgovornost do kraja izpeljana; že starejši študentski predstavniki so le glasniki uradne politike svojih držav. Če se zavemo takšnega položaja drugod, se bomo v zlati sredini bolje počutili.

Dosega enotnosti ne more biti in ni bil cilj študentskih razgovorov. Kot odprta tribuna za izmenjavo študentov o aktualnih mednarodnih problemih pa so letos prav gotovo uspeli. V bodoče bi morali jugoslovanski študentje pripraviti študijsko gradivo, ki bi bilo lahko vodilo za razpravo o vprašanjih, ki nas posebej zanimajo. To so vprašanja položaja in vloge študentov v raznih univerzitetnih sistemih in zlasti v reformah teh sistemov, nadalje vprašanja o metodah in načinih delovanja študentskih organizacij po svetu itd. Skoda bi bilo, da bi tudi v bodoče ostala v tem pogledu prisotnost delegacij iz tistih držav neizkoriščena. Najbolj neposredni rezultat študentskih razgovorov, so koordinirane akcije v podporo demokratičnih sil v Grčiji, ki bodo organizirane v septembru po vsej Evropi. Naj za konec zapišemo: očitno je, da seminar Univerza danes, posebno njegov akademski del, nujno potrebuje osvežitev. Sprememba kraja in časa zasedanja je najmanj, kar lahko storimo. Teže pa je odgovoriti na vprašanja, kaj storiti, da se bodo ideje, predlogi in projekti, ki se kopičijo v gradivu dubrovniškega seminarja že petnajst let, v večji meri odrazili pri pedagoškem in znanstvenem — raziskovalnem delu naših visokošolskih zavodih.

»Beutiest«

T. ZOHER, ESS, PROFESORICA

Zakonske osnove za samoupravljanje so dane, le ljudje jih ne upoštevajo ali pa jih napačno uporabljajo, kar pa pomeni, da za tako izvedbo socializma še niso dovolj zreli. Njihova nesposobnost za samoupravljanje se izraža predvsem v dejstvu, da člani delavskih svetov, ki jim je kolektiv zaupal, v določenih situacijah niso sposobni zatajiti svoje subjektivitete, svoje skrbi za samega sebe ali pa svoje pridobitniške, malenkostne narave in zato zanemarjajo kolektivne in družbene interese v korist svojih lastnih. Kolektivi imajo sicer možnost odpoklicati te svoje predstavnike, vendar mi ni znano, da bi se pri nas že zgodil tak primer. Samoupravljanje zahteva poleg visoke, idealizirane zavesti še precej široko izobrazbo, in sicer predvsem v družbenih vedah s posebnim poudarkom na ekonomiji. V samoupravljanju namreč delavec uživa poseben položaj: poleg svoje delovne vloge, poleg proizvajalca je še upravljalec, ima torej tudi upravljalško vlogo, ki zahteva določeno znanje, predvsem v vodenju in upravljanju in seveda ekonomiji, ki je del upravljanja. To znanje ne more biti popolno, a biti mora vsaj tolikšno, da omogoči delavcu — upravljalcu razumevanje ukrepov ali analiz, ki mu jih posreduje izvedenec, strokovnjak. Ker tega znanja pri nas ni, dejansko upravljajo strokovnjaki brez večje »nevarnosti« vmešavanja delavcev-samoupravljalcev. In tako bo tudi ostalo, če se nivo znanja med našimi delavci ne bo dvignil.

samoupravljanje da ali ne?

Samoupravljanje je družbena ureditev, ki smo jo uvedli prvi in ki je samo pri nas tudi uradno deklarirana.

Do samoupravljanja je prišlo tako: po drugi svetovni vojni, ko je prevzelo oblast ljudstvo, so bili voditelji še tesno povezani z delovnimi ljudmi. Kmalu nato pa je vodstvo države — delno zaradi subjektivnih težejih voditeljev, delno zaradi vpliva drugih političnih sistemov, s katerimi je bila naša država in naša politika tesno povezana — vedno bolj prehajalo v roke posameznikov na »vrhu«. Prešli smo v etatizem po sovjetskem vzorcu. Mislim, da je najpomembnejši trenutek za nastanek samoupravljanja prav v odcepitvi naše politike od sovjetske. Vzrok za to odcepitve ni tako pomemben kot dejstvo, da je naše vodstvo začelo kritično ocenjevati sovjetsko notranjo politiko in ugotovilo, da tudi naša ni zelo drugačna od njihove. Razen tega pa so naši politiki ugotovili še to, da takšna notranje-politična shema ne ustreza cilju socializma, ker v bistvu ni dosti drugačna od kapitalizma — v odnosu do človeka in njegovih pravic. Človek je namreč še vedno odtujen od usmerjenosti svojega dela, a tudi od rezultatov dela. Rešitev iz te dileme so našli v samoupravljanju.

Samoupravljanje je torej sistem, ki vsakemu človeku omogoča, da aktivno sodeluje v upravljanju družbe in podjetja, v katerem dela, oziroma v kateri živi. Omogoča, da delavec odloča o tem, kaj se bo proizvajalo in kam bodo šla sredstva, ki se bodo ustvarila s prodajo proizvodov. Sam presoja, kaj in koliko bo delal — razpolaga torej s samim seboj, s svojo delovno silo in odloča tudi o rezultatih dela. Teoretično je ta sistem že skoraj popoln, pomeni izpolnitev ideje komunizma. Potrebno je le še ustvariti materialne pogoje, ki bi dvignili produktivnost do tiste stopnje, ki bi tudi dejansko omogočila proizvajati toliko in tako kvalitetno, da bi lahko vsak delal to, kar bi ga veselilo in da bi tudi dobil toliko, kot bi potreboval.

Pri tem pogoju pa se je zataknilo. Če namreč na kratko analiziramo današnjo stopnjo proizvodnje in njene zahteve do proizvajalcev — ljudi — ter človeka in njegovo bistvo, ugotovimo, da sta si proizvodnja in človek v nasprotju.

Človekovo bistvo je namreč aktivnost; ne aktivnost kot delo, ampak aktivnost v obliki ustvarjanja. Človek, ki želi izpolniti svoje poslanstvo do samega sebe, mora in želi ustvariti nekaj svojega. V času obrtniške proizvodnje je vsak obrtnik, ne glede na enakost izdelkov, izdelal lasten izdelek od začetka do konca in mu tudi vtisnil svoj pečat. Izdelki so bili individualni in neponovljivi. S tem seveda ne želim idealizirati srednjega veka, ki je imel mnoge druge »lastnosti«, katere so človeka prav tako odtujevale. Zelen sem le prikazati, kako si lahko predstavljamo ustvarjanje.

Današnja proizvodnja pa je tako razvejana, da človeka skoraj povsem izloči oziroma prisili, da svoje moči uporablja v njeni službi, namesto da bi jo vpregel v svoj voz, da bi torej proizvodnja (družba) bila njegovo orodje. (Proizvodnjo razumem v dveh pomenih: proizvodnja kot proizvodjanje izdelkov in proizvodnja kot celotna družbena dejavnost, ki morebiti ni neposredno proizvodna, pač pa prav gotovo tesno povezana s proizvodnjem v ožjem, izdelovalnem pomenu. Družbene dejavnosti so brez izjeme orientirane proti proizvodnji in so nanjo vezane. Proizvodnja v tem tekstu je pojmovana kot celotna družba z vsemi svojimi aktivnostmi.) Človek je tako večinoma podrejen zakonom proizvodnje (trga) in ekonomskim interesom družbe, ki ga na enak način, to je z njegovimi ekonomskimi interesi, prisili, da dela zanjo namesto zase. Namesto da bi lahko izvrševal to, kar si je sam zamislil, mora realizirati zamisli drugih: še več: zaradi neprestanega ekonomskega boja za mesto na družbeni lestvici je človek večinoma že tako

F. B., METALNA, STROJNI TEHNIK

Saj je vse v redu: pri nas imamo nekaj aktivnih ljudi, ki se trudijo, da bi k delu pritegnili večino delavcev, a kaj, ko jim ne uspe. Tudi meni je ljubše, če me ne utrujajo še s problemi upravljanja, ker se na te stvari tako ali tako ne spoznam. Želim si le, da mi dajo tisto delo, ki ga rad delam, in da me pustijo mirno delati. Nekaj časa sem hotel sodelovati v mladinski organizaciji, pa se mi je na koncu zdelo preneumno, da bi nekaj ljudi, ki hodijo na seje, lahko odločalo o tem, kaj misli množica drugih. Prepričan sem, da bi marsikdo sodeloval, a ker moraš biti na takih sestankih pripravljen na problematiko, za pravo pa nimaš časa, se ti na koncu zgodi, da te tisti, ki se je pripravil, prepriča in se priključiš kakemu mnenju, ki pa v resnici ni tvoje. Tako potem ljudje drug za drugim nehajo hoditi na seje in sploh sodelovati.

Mene delo, ki ga opravljam, zanima in rad delam, upravo podjetja pa prav tako rad prepustim tistim, ki jih to veseli.

RAZGOVOR Z ZELENICARJEM

Pri nas je zelo težko izvajati samoupravljanje. V kakšni tovarni, četudi ima več zaposlenih kot mi, je to lažje. Mi imamo namreč več kot 6000 zaposlenih in njihova delovna mesta so razdeljena po vsej Sloveniji. Razen tega pa je pri nas veliko ljudi, ki se za razne probleme v podjetju, pa tudi v družbi ne zanimajo, dokler niso sami prizadeti. Marsikdo sicer pravi, da je pri nas več diktature kot samoupravljanja, a jaz le menim, da to ni tako zelo napačno. Kjer se mnogo zgovarja, se bolj malo naredi, mi pa moramo delati mnogo.

Potem so tu še težave z denarjem. Denarja, zlasti pa deviz, ni in tako tudi ni kaj upravljati, vsaj z denarjem ne. Kar ga dobimo, gre pač za najnujnejše zadeve, plače morajo pa seveda počakati, a mnogim to ni prav, ker mislijo, da so njihove plače glavna stvar. Bolj kot pomanjkanje smisla za samoupravljanje me moti, da je naš človek pripravljen poniževati samega sebe zaradi denarja — predvsem deviz. Primere v gostinstvu tako vsi poznate, a nekatere stvari mi na železnici bolje vidimo. Dogajajo se v glavnem na jeseniški progi: kadar pride kak mednarodni vlak, se vedno isti ljudje pojavijo s celimi kovčki dinarjev in beračijo za devize. Ponužajo mnogo več, kot so vredne po tečaju, in to le zato, da bi jih pač imeli. Delam pri tovornih vlakih in vidim take stvari le tedaj, kadar se, kot sedaj, vozim na delo. Pa me boli, ker ne morem nič storiti. Sicer pa ne moreš človeku prepovedati voziti se z vlakom, saj bo potem svojo dejavnost bolj skrival. Boli me plazenje naših ljudi pred tujci.

človek, novi človek, vstal bo iz človeka...

Človek — neznanka! je vzkliknil Znanstvenik in se poglubil vase, zavedajoč se, da si na to vprašanje ne bo uspel nikdar do potankosti odgovoriti...

Človeška oseba oziroma bistvo njegove biti se nam odkriva predvsem v treh okvirnih podobah: človek kot zavestno, samozavestno in vestno bitje. Vendarle »homo sapiens« ni le oseba, marveč tudi osebnost — če je, kajti vsakdo je, v nasprotju z živalmi, ki so samo individuali ali posamezniki, obenem še oseba, to je višja in popolnejša celota živega, hkrati pa tudi razumnega bitja; končnica — ost nam torej loči dober značaj od slabega.

...ta duhovni lik je predvsem v harmoničnem poenotenju človeških teženj; šele ta enotnost teženj daje človeku to, kar imenujemo značaj. Ako ima ta enotni lik v sebi tudi močno duhovno silo ali zmoglost, ki je hkrati bogastvo vrednostnega osmišljanja življenja, potem govorimo o osebnosti. Vrednostno osmišljanje življenja pa je vedno izraz posebnega svetovnega nazora... Ni osebnosti brez svetovnega nazora. Tako dr. Trstenjak.

Zakaj ta uvod? Če govorimo o vstajenju, nam nekaj mora biti jasno: Človek-osebnost se bo le takrat poistovetil s samim seboj, če bo vstal — se osmisli — iz človeka-osebe...

Pesimizem, zadržujoč sleherni delček moje integritete, me je navdajal, ko sem razmišljal o Človeku danes v odnosu do Človeka jutri, kajti vera v vstajenje in povičanje Človeka po sebi je bila vse prej kot odrešujoča.

Da, zrel človek — novi človek — se bo izkoval samo iz nezrelega — nedoletnega, presoja zrelosti pa nujno vsebuje tudi klice subjektivitete vrednostnega ocenjevanja kakor tudi posledičnost vzročnega delovanja objektivnih dejavnikov, delujočih navznoter — obratno nikdar!

Moralno-nravná, pošastno rastoča dekadencia doživetega dela današnjih mladih ljudi je poslednji vzrok mojega nezaupanja v človekovo vstajenje...

Spoznanje, da je maksimalizacija pesimizma hkrati tudi nova — kvalitativna preobrazba predmetnosti, težeče po sublimaciji njene biti v sfero enakovredne maksimalizacije optimizma, pogojeno z danostjo realnih možnosti ustvaritve oziroma osnovanja kvalitativne preobrazbe.

nehote prebudi v nas delno zaščeno in radost. Prav ta vzvratni preskok pesimizma, spotoma spreminjajočega se v svojo negacijo-optimizem, je hkrati garant moje vere v Bodoče, porojene iz nevere v obstoječe Sedanje, pa morda tudi v prej bivaajoče Preteklo.

Cankarjevsko predčenje človeka v službi dejavnikov krize njegove pesimistične eksistence, izhajajoč iz preteklega »Klančevskega«, to je Deževnega, Zatohega, Izžetega, Zakrpanega in Lačnega, nam esencialnost dejanskosti prikaže v luči, katere zrcalna podoba nam nehote odseva kategorično zanikanje ustvarjalčevega Hotenja — njegove Izpovedi in je tako rekoč ad verbum negacija Doživetega, Občutenega, Izpovedanega...

Krik »Iz mojih del veje največji možni optimizem«, ki je, rojevajoč se v globinah Cankarjeve notranjosti, naletel na spontani odpor, začenjen s smehom, porogom, nam je neposredni Dokaz, da je višek nečesa v nasprotnem pomenu v resnici že rojstvo, ne-višek njegove negacije: največje Dobro je hkrati največje Zlo, največja Ljubezen — največje Sovraštvo.

Dekadenčnost, ki jo srečujemo na slehernem koraku, to zaskrbljujoče Zlo, ki nam obuja vest in nas navdaja z obupom, je pravzaprav — in vice versa — maksimalizacija Gotovosti, Zaupanja, Optimalnosti.

Oznanjam vam zategadelj: novi Človek — sui generis — je splošno! Grozeče bobnenje tal pod nogami in grom v oblakih zato nista znanilca prerokovanega sodnega dne; znanilca Dogodka sta, ki bo živo zanikanje uničenja, poslednje sodbe: to so porodni kriči ob rojevanju ČLOVEKA iz človeka...

Veselite se, zakaj rojevanje Novega je blizu!

JOŽE ZAGOŽEN

pismo caudillu francu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Moja Rusija pa živi dalje. Pravzaprav sem kar vesel in zadovoljen, ko spremljam valovanje politične klime v Kremliju. Po slabih časih, ki mi jih je grenil posebno Nikita Sergejevič, se mi nasmihata Brežnjev in Kosigin. Moja Leonid in Aleksej! Vzradošen sem, docela čutim močno roko, ki zna iz ljudskih množic narediti čudeže. Kaj intelektualci! Zadnje čase pa se moji piščanci v paktu nekaj punitajo. Boš videl, Caudillo, še vroče bo. Ti si tudi docela izgubil simpatije svetovne javnosti. Pa kaj bi. Zdrav si, kakor slišim, trguješ z Zahodom. Treba ti je samo znižati cene gostinskih storitev in še več neumnih Amerikancev bo na tvoji strani. Pa zaradi tega še ni treba biti demagoga.

In misliš, da te bo danes še kdo zmerjal s fašizmom? Kje neki! Le svetovnih pretresov ne povzročaj in pametno trguj, notranje zadeve, tiraniziranje delavcev — vse to je tvoja stvar. Kaj pa nas končno briga! Samo, Caudillo, ne širi tega napre; veš, internacionalist sem. Se danes me zaboli, ko pomislim, koliko bi se lahko postoril. Tisti spisek, ki pravijo, da sem ga imel, še ni bil izčrpan. Se so živeli nekateri. Pa ne da bi bil maščevalec. Rečem pa ti, da takih svinjarji, kot je Solženicynovo pisanje, ne beri. Ti bo šlo do živega!

Adios, camarad! Dobro se imej, drži se desne in pazi na omejitve. Sprostil sem se, pozabil na otožne, zlate čase, ki sem jih prebil v svoji dači, kjer sem gostil prijatelje. Danes mi je ostal le spomin. Pa stari tovariši me niso zapustili. To me hrabri, tako da ostajam v znamenju najodličnejšega spoštovanja tvoj

Josif Visarionovič P. S. Ko prideš gor (dol), me obišči. Če ne boš vedel kam, vprašaj za pot Dolfeta. Vedno se motovili okrog vhoda.

D. Z.

prleki ustanovili klub študentov

V petek, 15. I. 1971, so se v gostišču Pri treh ribnikih sestali študentje iz Prlekije z željo, da ustanove svoj klub.

Ustanovitvenemu sestanku so prisostvovali tudi gostje iz Ljubljane — predstavniki matičnega kluba, katerega sekcija bo v Mariboru.

Na sestanku so se dogovorili za koordinirano sodelovanje v kadrovske politiki z občinama Ljutomer in Radgona. Cilj sodelovanja bi naj bil ta, da bi se po končanem šolanju študenti vračali v matične občine, le-te pa bi jih finančno podprle pri študiju — bodisi same bodisi v dogovoru z delovnimi organizacijami.

Seveda na sestanku ni izostal tudi dogovor o prvi družabni prireditvi Vesela Prlekija, ki bo 6. marca v Radgenci.

Končno so na sestanku izvolili prvi odbor sekcije, ki šteje tri člane: sekretarko, blagajničarko in predsednika (Mirko Rajh, 4. letnik VEKS).

M. F.

Branko Gerlič

ZVEZNI SKUPŠČINI, ZVEZNEMU IZVRŠNEMU SVETU, DRŽAVNEMU SEKRETARIATU ZA ZUNANJE ZADEVE, REPUBLIŠKI SKUPŠČINI, DRUŽBENO POLITIČNIM ORGANIZACIJAM

Vaša dolžnost je, da spremljate dogajanja pri naših zamejcih, da vzpodbujate gospodarsko in kulturno povezovanje z njimi, da reagirate na njihove zahteve in da ustrezno zaščitite interese Slovencev v zamejstvu.

V tem smislu se pridružujemo poslancem republiške skupščine v njihovih kritikah, zahtevah in vprašanjih, ki so jih v zadnjem času zastavljali v republiški skupščini in zboru narodov. Slovensko narodnostno skupnost v zamejstvu ne gre obravnavati kot neobogljenska, ki ga je treba od zunaj podpreti; predvsem je treba podpirati tiste akcije, ki so se med samo slovensko narodno skupnostjo oblikovale za nacionalni program kljub strankarskim in ideološkim nasprotjem.

Dobri sosedski odnosi ne morejo in ne smejo biti vzrok za zapostavljanje manjšinskega vprašanja, saj je prav rešitev teh vprašanj pogoj za mirno sožitje in sodelovanje. Delovanje zveznih organov ob teh vprašanjih je bilo v zadnjih 15 letih mlačno in neučinkovito. Zato predlagamo bistvene spremembe v delovanju teh organov. Ob spremembah političnega sistema naj dobe matični narodi narodnostnih skupin v zamejstvu odločilno besedo pri odločanju o meddržavnih sporazumih s temi državami. V dosednji praksi niso bile izkoriščene pravne možnosti, ki jih dajejo mirovna pogodba, londonski sporazum in avstrijska državna pogodba, prav tako pa pravne možnosti, ki izhajajo iz resolucij OZN.

Problem zamejskih Slovencev bi zaslužil obravnavo pred OZN vsaj toliko kot problem Južne Tirolske. Jugoslavija ni ustrezno protestirala proti teptanju človečanskih in narodnih pravic zamejcev. Prav tako niso izkoriščene naše možnosti za neposredno sodelovanje z gospodarskimi, družbenimi in kulturnimi subjekti na tem področju.

AVSTRIJSKIM OBLASTEM IN AVSTRIJSKI JAVNOSTI

Avstrijska država je sprejela obveze varovanja slovenskih interesov na ozemlju, kjer so bili leta 1910 Slovenci strnjeno naseljeni. Nesporno zgodovinsko dejstvo je, da so se koroški Slovenci ob plebiscitu odločali med Jugoslavijo in Avstrijo, ne pa med slovenstvom in nemštvom. Odločali so se za Avstrijo, ki jim je izrecno zagotovila nacionalno samobitnost. Praksa prve republike je bila, žal, drugačna, njeno direktno zaostrenje nadaljevanje je bila nacistična praksa po Anschlussu; od druge republike upravičeno pričakujemo bistveno drugačno stališče in konec raznarodovanja. Zato odločno ugovarjamo slehernemu »ugotavljanju« manjšine, ker bi to bilo instrument raznarodovalnega pritiska; zaradi politične eksponiranosti pomeni že vsako ugotavljanje tudi zmanjševanje po uradnih statistikah ugotovljenega številčnega stanja Slovencev, s tem pa še večjo diskriminacijo. Ze sam predlog za priznanje zasluga članom, ki so doslej popisovali prebivalstvo — prisiljevali Slovence, naj se izrečejo za Nemce — organizacij Heimatbunda in Heimatdiensta dokazuje, da take sile še aktivno delujejo.

K odstavkom 7. člena avstrijske državne pogodbe:

Menimo, da se realni položaj na Koroškem in Štajerskem oddaljuje od smotrov in pravic, ki jih pravno zagotavlja prvi odstavek: »Avstrijski državljani slovenske in hrvaške narodnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem morajo uživati iste pravice v enakih pogojih kakor vsi ostali avstrijski državljani, vključno pravico do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem jeziku.«

Drugi odstavek:

»Upravičeni so do osnovnošolskega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v zvezi s tem morajo biti popravljeni učni

načrti in ustanovljen oddelek za slovenske in hrvaške šole pri šolskem nadzornem oblastvu.«

Zahtevamo realizacijo tega odstavka. Zahtevamo ustanovitev oddelka za izobraževanje pedagoških delavcev za delo na dvojezičnih območjih na pedagoški akademiji v Celovcu in ustreznega samostojnega oddelka na bodoči univerzi v Celovcu, kar je glede na število slovenskih šol, do katerih imamo pravico, nujno za zagotovitev ustreznega učnega osebja.

Tretji odstavek:

»V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske, kjer so Slovenci, Hrvatje ali mešano prebivalstvo, mora biti slovenščina ali hrvaščina uvedena

kot uradni jezik dodatno k nemščini. V takih okrajih morajo biti topografske oznake in napisi tako v slovenščini ali hrvaščini kot v nemščini.«

Napisi morajo biti do 1. julija 1971 označeni dvojezično na vsem tistem ozemlju, kjer je prebivala manjšina leta 1910, saj sodimo, da je poznejše zmanjševanje števila Slovencev in odsotnost slovenskega prebivalstva na nekdanjem ozemlju že samo po sebi vredno vse obsodbe; to je posledica nasilja nad Slovenci, ki ne more biti nagrajeno s krčenjem ozemlja.

Četrty odstavek:

»Avstrijski državljani Slovenske ali Hrvaške narodnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem morajo biti udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah sorazmerno z drugimi avstrijskimi državljani.«

Predstavniki slovenskih organizacij morajo imeti možnost sodelovanja pri zaposlovanju ljudi, ki obvladajo oba jezika, na mešanih ozemljih v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah.

Peti odstavek:

»Prepovedano mora biti delovanje organizacij, katerih namen je odvzeti hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov samostojni značaj ali manjšinske pravice.«

Aktivnost organizacije Heimatdienst proti Slovincem je v nasprotju s tekstom državne pogodbe. Zato ne moremo sprejeti formalističnih pravnih ugovorov, češ da statut te organizacije ni protiustaven. Ustavnost ali neustavnost organizacij se meri po njihovem delovanju, ne pa po dokumentih, ki so jih predložile ob svoji registraciji.

Zahtevamo, da preprečijo imenovanje ulic po germanizatorjih in postavljanje spomenikov v slavo okupatorjem in nacizmu.

ITALIJANSKIM OBLASTEM IN ITALIJANSKI JAVNOSTI

Zahtevamo poseben zakon za zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki bo celovito uredil pravice manjšin. Zahtevamo ukinitve vseh fašističnih ukrepov in zakonov, ki še veljajo; zahtevamo od italijanske republike pomoč pri obnovi kulturnih in gospodarskih področij, ki so jih prizadeli nezakoniti fašistični ukrepi.

Zahtevamo priznanje zaščitnih določb za Slovence, ki naj zagotavljajo:

- zakonsko urejeno in zaščiteno uporabo jezika v uradovanju in javnem življenju,
- pravico do svojih šol vseh stopenj na vseh narodnostno mešanih območjih, ki naj imajo določeno avtonomijo,

— zaščito svojih narodnostnih in kulturnih značilnosti,

— primerno razmerje zastopstva v javno pravnih voljenih organih in javno pravnih gospodarskih organizacijah,

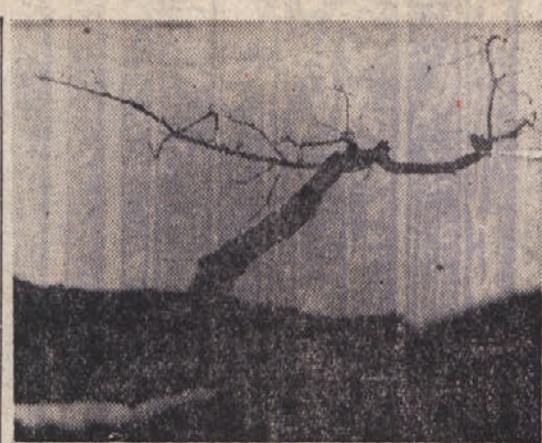
— pravico do svojih imen in priimkov,

— izvirna krajevna imena v materinščini,

— ustrezno podporo javnih sredstev za dejavnost svojih organizacij in ustanov,

— enakopravnost v gospodarskih in poslovnih odnosih,

— onemogočanje netenja nacionalne nestrpnosti, preprečitev asimilacijskih teženj in iredentističnih dejavnosti na

deželi onemogočali, da bi kakorkoli učinkovito ukrepala v prid Slovincem. Zato so bili vsi napor in zahteve Slovencev v bistveno okrnjenem obsegu.

5. oktobra 1954 je prišlo do podpisa londonskega sporazuma, katerega priloga je tudi poseben statut za slovensko etnično skupnost na Tržaškem in Italijanov na Koprskem in Buiščini. Čeprav predvideva poseben statut nekatere osnovne pravice samo za tržaške Slovence, še teh ne spoštujejo v celoti.

Že prvega člena posebnega statuta sporazuma o soglasju, ki govori o razvoju v skladu z načeli splošne deklaracije OZN o pravicah človeka, ne spoštujejo, ker so Slovenci, njihove organizacije in imovina pod pritiskom diskriminacije.

Ne spoštujejo tudi odstavek b) drugega člena glede pridobivanja ali upravljanja javnih služb; odstavek d) glede enotnosti v opravljanju dejavnosti in poklicev, 3. člena, ki govori o prepovedi rasne mrznje.

Niso realizirane zahteve odstavka d) 4. člena, ki zahteva, naj bodo prosvetne, kulturne, družbene in športne organizacije obeh skupin deležne enakega ravnanja glede javnih poslopij, radia (tu lahko dodamo tudi TV) in pomoči iz javnih finančnih sredstev.

Neurejeno je šolstvo kljub zakonu iz leta 1961; ne spoštujejo 5. člena posebnega statuta, ki govori o javnih napisih mest, ulic, vasi in zaselkov, kjer prebiva vsaj ena četrtina pripadnikov slovenskega naroda, in 6. člena, ki govori o gospodarskem razvoju, ker ne dajejo enakih možnosti za razvoj gospodarskih dejavnosti pripadnikom slovenske narodnostne skupnosti.

Najbolj grobo kršijo 7. člen, ker so italijanske krajevne in osrednje oblasti s političnimi in finančnimi sredstvi omogočile naseljevanje italijanskega življa na strnjeno poseljenem slovenskem ozemlju.

S posebnim statutom, priloženim k sporazumu o soglasju, je bil dejansko ustvarjen težak precedens za kategorizacijo Slovencev, ki so prav tako diskriminirani ne samo glede na poseben statut sporazuma o soglasju in na ustavna načela, goriški Slovenci samo na ustavna čela, beneškim Slovincem pa skušajo z raznimi gospodarskimi, političnimi in psihološkimi pritiski onemogočati, da bi se sklicevali celo na ustavna načela.

Napori zamejskih Slovencev težijo k temu, da bi dosegli zaščitne določbe, kar dokazuje njihova spomenica 3. decembra 1970 ministrskemu predsedniku Colombu, ki pa še ni niti potrdil sprejema, in zakonski osnutek senatorjev in poslancev KPI v parlamentu.

Moramo priznati, da se je položaj v Italiji v zvezi z narodnimi manjšinami, odkar so aktivnejše demokratske in progresivne sile, izboljšali, in so te sile začele aktivneje podpirati boj manjšin za status avtonomnega subjekta s svojimi lastnimi pravicami, ki naj jim zagotovijo ne le enakopravnost kot posameznikom, pač pa predvsem enakopravnost kot skupnosti.

Menimo, da je pravica Slovencev, da se ustrezno vključijo v organe za prostorsko planiranje v občinah, okrajih, deželah, ker je to nov, močan instrument urejanja socialnih in prostorskih struktur, kar lahko ogrozi ali pospeši razvoj določenega območja.

Podpiramo zahteve, ki so jih slovenski predstavniki poslali avstrijskim in italijanskim oblastem.

Zamejski Slovenci vseh idejnopoličnih in nazorskih opredelitev naj mnogo bolj enotno, dosledno in bojevito kot doslej nastopajo z realizacijo interesov in pravic slovenske skupnosti. Njihova akcijsko politična enotnost in skupni prijem v uresničevanju dogovorjenega manjšinskega programa bodo omogočili, da bo manjšina odločilen dejavnik lastne nacionalne in socialne osvoboditve in tvorni dejavnik demokratizacije družbenih struktur v lastnih državah, ne pa objekt igre političnih sil in diplomacije. Podpiramo tiste sile, ki objektivno krepijo enakopravni položaj Slovencev.

Zahtevamo, da v celoti preneha negativni, diskriminacijski ideološki prijem v odnosu uradne Slovenije do posameznih skupin v zamejstvu in da se da moralna, politična in materialna podpora tistemu, ki iz različnih političnih in ideoloških osnov deluje na skupni smeri — odpravi vseh vzrokov za podrejen položaj Slovencev in zagotavljanje tistih pogojev, ki manjšini omogočajo popolni razvoj. V tem smislu tudi pozitivno ocenjujemo dejstvo, da se mladina noče vnaprej neposredno strankarsko povezovati, ampak le v konkretnih akcijah.

Podpiramo tiste sile, ki objektivno krepijo enakopravni položaj Slovencev.

Podpiramo akcijo demokratičnih sil Italije in Avstrije in razpoloženje delavcev, kmetov, študentov in napredne inteligence, ki je prišlo do izraza v odporu proti nasilju skrajno nacionalističnih sil nad slovenskim prebivalstvom in lastnim delavskim razredom.

UNIVERZI V LJUBLJANI IN ZDRUŽENJU VISOKOŠOLSKIH ZAVODOV V PREMISLEK

Z ustrezno kadrovsko politiko naj skrbijo za vzgojo strokovnjakov, ki se bodo ukvarjali z raziskovanjem socialnih, ekonomskih in političnih problemov manjšin. Na naših srednjih in visokih šolah ter univerzi je potrebno zamejscem materialno in organizacijsko omogočiti študij ter zagotoviti priznanje diplom v tujini.

Intenzivirati in koordinirati je potrebno vse oblike študijskega in strokovnega sodelovanja, analizirati učne in študijske programe univerze in srednjih šol, razpisovati posebne seminarske in diplomske naloge s to problematiko in povečati vse kulturne, športne, turistične stike z zamejstvom. Univerza v Ljubljani in združenje visokošolskih zavodov v Mariboru naj razvijata odnose tvornega sodelovanja z ustreznimi visokoškolskimi zavodi v Avstriji in Italiji.

SREDSTVOM JAVNEGA OBVEŠČANJA

Pravočasno in kritično je treba poročati o kulturnih, gospodarskih in političnih dogajanjih v zamejstvu. Naši ljudje v Avstriji in v Italiji so izpostavljeni političnim in gospodarskim pritiskom, zato je obveščeno celotnega prebivalstva toliko pomembnejša, nujna.

Sredstva javnega obveščanja morajo biti odprta za pobude, kritiko in vprašanja kvalificirane javnosti in občanov.

ZVEZA ŠTUDENTOV SLOVENIJE IZVRŠNI ODBOR SKUPNOSTI ŠTUDENTOV LVZ IN MVZ

Naš dolgoletni sodelavec Bogo Cerin spada med najstarejše sodelavce Katedre, saj ji je že sedaj zvest. S svojimi fotografijami že več let oblikuje strani študentskega lista. Sedaj je zaposlen kot fotoreporter časnika Delo. V tej številki Katedre nam predstavlja nekaj svojih fotografij, ki se med seboj razlikujejo po obravnavani tematiki.

B. Cerin Vrsta

Zamislite si, kaj bi se zgodilo, če bi se nenadoma pokvarili vsi instrumenti, ki nam posredujejo podatke o objektivni realnosti okoli nas, in sicer precizno, neutrudno, iz dneva v dan. Barometer bi kazal visok zračni pritisk, odšli bi na izlet-naravnost nevihti nasproti; namočili bi zadnjico v vodo, za katero bi kazal termometer recimo 35 stopinj C, v resnici bi pa imela dvakrat toliko; jeklenke s stisnjenimi plini, katerih manometri bi bili pokvarjeni, bi eksplodirale, ker bi jih polnili čez mero, prav tako zračnice naših avtomobilov; žalostni bi sedeli pred nemimi radioaparati in temnimi ekrani televizorjev in obluči svetle prekinjalni tistega, ki je dovolil, da se uporabljajo volt-, amper- in ohmmetri, ki ne kažejo prav in zato v elektrarni ne vedo, kakšen tok pravzaprav pošiljajo po žicah potrošnikom. Da ne govorimo, kaj bi se dogajalo v operacijskih dvoranah kirurških oddelkov bolnišnic, ki bi uporabljale pokvarjene EKG aparate za merjenje krvnega pritiska itd. Najmanj, kar bi bilo, bi bile bliskovite reakcije vseh družbenih faktorjev na najširši podlagi, izredni ukrepi, da se stanje čimprej normalizira;

angažirale bi se vse ljudske in materialne sile določene družbe, da se takšno stanje čimprej odpravi, kajti vsi bi se zavedali, da grozi takšni visoko organizirani, v okovje tehnologije vključeni družbi, če že ne propad, pa vsaj zelo nevarno, neurejeno in negotovo eksistiranje.

Marsikdo bi zmajeval z glavo in se prizanesljivo nasmihal, če bi mu kdo skušal dopovedati, da živi ta trenutek v družbi, ki brezbržno živi navkljub dejstvu, da ima pokvarjen zelo važen instrument, ki naj bi jo oskrboval s kar najbolj objektivnimi informacijami o vitalnih stanjih njenega narodnega gospodarstva. Narodno gospodarstvo pa je za družbo to, kar je za individuum produciranje sredstev, potrebnih za njegov obstoj, ali še bolj simplifikirano: njegova borba za preskrbljenost z življenjskimi potrebščinami, kar pomeni-gledano s stališča tudi drugih individuumov, ki žive z njim skupaj v istem okolju — borbo za obstanek, za prosperiteto, za enakopravno tekmo z ostalimi, vsaj to poslednje. Ze od Norberta Wienerja sem pa vemo, kakšen je vpliv informacij in informiranosti na pravilno delovanje mehanizma, ki deluje na principu homeostatičnega.

Ta pokvarjeni kazatelj, o katerem govorimo, je naš devizno — monetarni sistem.

Ze od Marxa naprej velja, da je denar tudi merilo vrednosti, merilo za količino družbeno potrebne dela. Skušal bom to razložiti na primer: za izdelavo metra kamgarna potrebujemo pri nas recimo 30 minut (vrednosti so čisto hipotetične in služijo le za relativne primerjave). V ZDA za to delo porabijo, denimo, samo 10 minut, ker imajo pač boljše organsko sestavo kapitala in bolj disciplinirane (mislim na delovno disciplino) delavce. Po precej preprostem računskem postopku lahko izračunamo povprečno vrednost ene ure abstraktnega družbeno potrebne dela v določenem narodnem gospodarstvu (družbeno potrebno delo je — zelo poenostavljeno — tisto povprečno delo, ki ga proizvajalec prizna trg).

Dokler je bilo delo »privatno«, to je dokler je vsak produciral le za svoje potrebe, ni bilo važno, koliko časa je porabil za produkcijo. Veljal je princip avtarkičnosti. Proizvajalec je imel »pokvarjen instrument«, ki bi mu kazal, ali je njegovo delo produktivno ali ni ali pa, morda povsem slučajno, prav družbeno potrebno delo. Ko pa se je tak avtarkist prvič iztrgal iz lupine samozadovoljnosti in s svojo cizo odpejal blago na trg, ker je pač rabil še kaj drugega kot tisto, kar je sam proizvajal, je lahko doživel živčni šok (ali gledano ekonomsko: bankrot): na trgu so sedeli za stojnicami njegovi kolegi — producenci, ki so prodajali iste vrste blago za polovico ali še za manj tiste cene, ki jo je on zahteval v svoji vasi, kjer je bil edini proizvajalec. Lahko se je zaklinjal, jokal, prosil in zatrljeval, da je za meter platna porabil natanko trikrat več časa kot oni, torej da sme zahtevati trikrat višjo ceno, ker je pač, revež, že malce onemogel, ima zastarele statve in ga težijo še druge težave. Rdečelični prodajalci so ga resno poslušali, ga celo potrepljali po rami, li mu na koncu svetlovali, naj kar prodaja po svoji ceni, če bo kaj prodal, pa da ni več njihova stvar. Naš možak jih je poslušal, toda, začuda, noben od »trdosrčnih« kupcev ni imel razumevanja za njegove težave, vsi so kupovali pri njegovih kolegih in tisti dan ni prodal niti palca-bлага. Toda sčasoma je le uvidel, da tako ne more naprej in je prilagodil svojo ceno cenam na trgu. Se vedno pa se mu je včasih kolcalo po lepih starih časih, ko je lahko prodajal po ceni, ki se mu je pač zljubila in delal meter platna dva dni, pa še na lov je lahko šel vmes.

B. Cerin Pogled

Njegov prapravnuk pa se je že prikopal do spoznanja, da mu trg (ne samo tisti v sosednjem mestu ampak neki nedoločeni, v meglo zaviti) priznava samo tisto ceno, ki jo ima tudi večina drugih proizvajalcev, ki je torej najbližje nekemu povprečju. Če je hotel, da bo kaj zaslužil, je moral trdo delati, ni bilo časa za lov med »delovnim časom«; podzavestno je vedel: če bo delal meter platna več kot deset ur, bo na izgubi, bo delal določen čas »zastonj«. To ga je sililo, da je izpopolnjeval statve, si omislil vodni pogon in se pričel zanimati, s kakšnimi statvami delajo tisti njegovi kolegi, ki lahko postavijo najnižjo ceno na trgu.

Dobil je v roke instrument, ki mu je nezmotljivo kazal, kakšna je njegova produktivnost v primeri z drugimi, koliko je torej ekonomsko močan, kako se je obnesel »v borbi za obstanek« na tržišču.

Tu bi se morali pravzaprav posloviti od našega suknarja, toda sledimo še nekaj rodovom, ker menim, da je njihovo življenjsko izkustvo poučno tudi za nas.

Prišli so časi, ko se je njegov grof v bližnjem

pokvarjeni instrumenti

gradu preveč polakomnil moči in bogastva. Najprej je obdal svoj fevd z mitnicami in carinsko bariero za vse, ki so hoteli kaj prodati znotraj njegovega ozemlja. Denar, ki je bil prej zlat, je potegnil iz obtoka in njegova zakladnica je pričela izdajati na podlagi deponiranega zlata papirnate priznanice. Res je, da je to delala že tudi prejšnja kovnica, saj je bilo tako pač neprimerno bolj varno za trgovce; dosti lažje je bilo namreč prenašati papirnate »bankovce« kot pa težko zlato. Toda prej je zakladnik strogo pazil, da je izdal le toliko bankovcev, kolikor je imel zanke kritja v zlatih depozitih. Zdal pa je pričel lakomni graščak tiskati papirnate denarje, kolikor ga je pač rabil. Cene so pričele rasti, on pa je razpisoval denar za zabavo, za pojedine in za zidanje dvorcev. Ni se mu bilo treba bati, da bi mu konkurenčni proizvajalci iz sosednjih fevdov pokvarili idilo: zavaroval se je z visokim carinskim zidom, ki je izravnal vse tuje cene z domačimi. Bil je prepričan, da je iznašel čarobno formulo za neizčrpen vir dohodkov. Toda dogajati so se pričele čudne reči. Najprej je to opazil naš suknar. Ker ni bilo konkurentov iz »zamejstva«, je najprej le narahlo poskusil dvigniti cene: kupci so se sicer razburjali, toda ker ni bilo drugega prodajalca, so morali kupovati pri njem po višji ceni. Postal je odločnejši in cene so vrtoglavje rastle. Denar je tekel v potokih. Zadovoljno si je mel roke in hvalil »bistrega« graščaka, ki ne pusti konkurence iz zamejstva.

Spremenil je tudi odnos do kupcev: prejšnji prijazen obraz je zamenjal z brezbržnim in včasih na pritožbe o visokih cenah osorno revsknil: »Pa pjdite kupit drugam, če vam je moje blago predrago!« Dobro je vedel, da nimajo iti kupit kam drugam.

Postal je bogat, nič več ni skrbel za kakovost svojih proizvodov, ni več visel nad njim Damoklejev meč »družbeno potrebne dela«, ki bi ga silil, da dela čim produktivneje in boljše.

Instrument je bil pokvarjen.

Kot velikemu gospodu mu sčasoma ni več ugajalo tisto, kar je lahko kupil doma. Bilo je slabo in drago, kajti tudi proizvajalci nakita, čevljev, orožja, kmetije, so spoznali — kakor on — da ni važno, kako delajo, prodali bodo tako in tako vse, in sicer po zaslojenih cenah.

Torej je sedel na kočijo, nabasal polno malho denarja in se odpravil čez mejo. Nakupiti je nameraval dragocenosti za ženo, orodje in orožje zase, zvrhane vozove vsega, saj je imel denarja kot čarovnik, imeti pa je hotel najboljše reči, ne domačih, slabih in drгих.

Toda ko je stopil v pravo trgovino v zamejstvu, so se le smejali njegovim šopom bankovcev in zmajevali z glavami. Misli je, da hočejo »svojo« valuto, da ne marajo tujega denarja. Vstopil je torej v banko in hotel menjati svoj denar za tujega. Nekaj časa so se sploh upirali sprejeti njegov denar, končno pa so mu le naštel nekaj tujega denarja. Skoraj bi se onesvestil, bilo ga je ravno dovolj za dobro kosilo zanj in za služinčad in za krmo za živali. Čutil se je opeharjenega in preklinjalje je odšel. Prišel je kot bogataš, zdaj pa je bil revež.

Stopil je na trg in ostrmel: platno enake kakovosti, kot ga je proizvajal sam, je bilo tu tudi do desetkrat cenejše. »Toda saj sem jaz tudi delal, mnogo sem delal, toda imel sem zastarele statve, lene delavce,« je premišljeval, ko se je vračal domov. Prišel je slutiti, kdo je krivec za vse to: graščak, ki je hotel obogateti na lahek način.

Toda tudi graščak se je kmalu soočil z brdko resnico o manjvrednosti »svoje« denarja.

Prišel je kupovati tuj denar in ga tezavrirati, kajti le z njim je lahko kupil tuje, kvalitetnejše blago. To so pričeli počenjati tudi njegovi podaniki. Zahteval pa je, da prodajo ves tuj denar njemu; ni pustil nositi čez mejo domačega de-

narja, kajti sicer bi — bogvarju — lahko njegovi podložniki sami kupovali tuje blago s tujim denarjem, sam pa ne bi mogel več tiskati denarja po mili volji, ker ga njegovi ljudje enostavno ne bi hoteli, tujci pa še manj.

No, nič ne traja večno, prišla je revolucija, ki je odpihnila »bistrega« graščaka, potem je prišla reforma, za njo pa stabilizacija. Zopet je bil denar merilo vrednosti, ki je izražal mero abstraktnega, družbeno potrebnega dela, zopet je lahko vsak proizvajalec pogledal na »barometer produktivnosti« (odprto, svetovno tržišče) in ugotovil: »Dobro delam, kajti moj čas izdelave je pod družbeno potrebnim, zato lahko malo znižam ceno, pa bom še imel dobiček, svoje konkurente bom pa zopet potolkel.«

Videli smo, kako se zgodovina ponavlja. Oba suknarja sta doživela isto žalostno usodo, isto razoračanje, toda oba iz istega vzroka: ista imela objektivnega kazalca, ki bi jima stvarno pokazal, koliko sta produktivna, tj. konkurenca s sosobna, oziroma imela sta ga, toda kazalo je nepačno, bil je pokvarjen.

Nekaj takega se v tem trenutku dogaja pri nas, v našem ekonomskem prostoru. Naš institucionalizirani devizno zunanjetrgovinski instrumentarij je klasičen primer »pokvarjenega instrumenta« v smislu, kot sem ga skušal razložiti prej. Vrnimo se k primeru proizvodnje enega metra kamgarna pri nas in v ZDA. Pri nas je zanj potrebno 30 minut, v ZDA 10 minut. Kaj je svetovno družbeno potrebni delovni čas, tj. čas, ki ga priznava svetovni trg? 30 ali 10 minut? Jasno je, da 10 minut. O tem se lahko najbolje prepričajo naša podjetja, kadar skušajo prodati na svetovnem trgu kakšen domač proizvod in ko dosežejo le polovico ali tretjino tiste cene, ki jo postavijo in tudi dobijo doma.

Po domačih merilih visoko produktivni producent se izkaže v prisotnosti objektivnega svetovnega trga, ki je nezmotljiv »barometer produktivnosti«, za zelo neproduktivnega, saj traja njegov družbeno potrebni delovni čas dva-, tri- ali večkrat dlje, kot je svetovno povprečje. Ali vidite paralelo in podobnost z razmerami, v katerih sta živel oba suknarja, in razmerami, ki vladajo sedaj pri nas? Mislim, da je očitna.

Pokvarjeni instrument pa samo delo »bistro« zavarovali pred morebitnimi samodejnimi popravki oziroma še bolj naravnost povedano: vse smo naredili, da bi preprečili kakršnokoli uravnava-nje instrumenta po objektivni skali. V teh ukrepih smo podobni »bistremu« graščaku.

Namreč: določili smo trdno, od vseh realnosti neodvisno, zato neobjektivno in škodljivo uradno določeno fikсно pariteto naše domače valute nasproti tujim valutam. Kaj smo s tem dosegli? Samo zunanji, demagoški in bleferski učinek, ki pa nima vsebinskih reperkusij na naše narodno gospodarstvo. V bistvu pa smo s tem odstranili še edini možni kazalec, ki bi smo hitro postavili na trdna tla, kadar bi hoteli začeti živeti megalomansko in trošiti več, kakor proizvajamo. Kajti nepokrita emisija, investicije brez kritja, slaba produktivnost in kot posledica vsega tega porušeno ravnotežje med kupnoblago in skladi pri se odčitavalo v spremenjeni pariteti domače, razvrednotene valute nasproti tuji, trdnejši. To bi bil hkrati signal, da nekaj ni v redu, da so potrebni ostrejši ukrepi na emisijsko-investicijskem področju. Stekla bi koleasa močnega stabilizacijskega mehanizma, ki je potencialno nedvomno boljši v socializmu kot pa v kapitalizmu. Tam mu namreč manjka silen vzvod: družbeno planiranje.

Tako pa gledamo na izkrivljeno skalo učinkovitosti, produktivnosti in akumulativnosti domačih podjetij in se zanašamo na subjektivne ocene o teh kategorijah.

V takem sistemu uspevajo tisti, ki čim več trošijo, ki čim manj akumulirajo, kajti v denarju opredmeteno delo neposrednih proizvajalcev se z inflacijo iz dneva v dan bolj razvrednoti; največ zaslužijo banke, reeksporterji in drugi dejavniki izven sfere neposredne produkcije, ki se dušijo v kroničnem pomanjkanju denarja, v akutni nelikvidnosti in insolventnosti.

Trg ne kaznuje neproduktivnih, emisija daje varljiv občutek ekonomske ekspanzije in ustvarja nevarno atmosfero, za katero je značilno, da vsi hočejo čimprej zapraviti denar za nakup trajnih dobrin, kajti ta bo že jutri imel manjšo kupno moč. Ob odsotnosti objektivnih meril se uspešnost gospodarjenja ocenjuje arbitrarno, nemalokrat s političnih in administrativno-birokratskih pozicij, ki pa so kaj trha opora za resnično objektivnost.

Inflacijski vrtnice divja, dokler ne doseže kritične točke. Takrat se oblast le zave, da vse to vodi v nevarne, politično motne vode in navadno poseže po sredstvu dvomljivo (če je to osamljeno dejanje brez fundamentalnih sprememb) vrednosti, po devalvaciji. Devalvacija je v bistvu »uravnavanje«, »uglasitev« domače skale na objektivno, svetovno. Takih uglasitev je bilo pri nas že precej. Najprej je bila pariteta ameriškega dolarja nasproti dinarju 1:50, potem 1:300, nato 1:600 (750), zdaj je 1:1250, na obzorju pa je že nova devalvacija, ki bo pomaknila razmerje nekam na 1:1800. Taki radikalni kirurški posegi so boleli, so pa nujni in neizbežni. Tujina je kot »trdosrčni« kupec, ki ga je srečal suknar, ali kot »posmehljivi« trgovec, ki ga je srečal njegov prapravnak in ki ni hotel nič slišati o prodajalčevih težavah.

Op urednika: sestavek je bil napisan še pred devalvacijo (24. 1. 1971). Trditve tako toliko bolj svariijo pred ponavljanjem starih napak.

Fikani tečaj dinarja in nesvobodno devizno tržišče sta nevarni slepili, ki samo prispevata k avtarkističnim težnjam, nas oddaljujejo od konvertibilnosti domače valute, ki si jo tako goreče želimo, in sproti izkrivljata vsako korekturo, ki jo prinese devalvacija. Zato ju moramo čimprej vreči iz našega deviznega in zunanjetrgovinskega instrumentarija. Končno svetovni trg tako in tako nikoli ni priznaval našega emisijskega »napl-hovanja« in »zagrevanja« narodnega gospodarstva. Borze v Zürichu, Londonu in Stuttgartu so vselej nezmotljivo zabeležile vsako našo nepokrito emisijo s spremembo paritete, ne glede na to, da smo mi infantilno vztrajali pri svojih fiksnih določenih uradnih tečajih. Končno smo le vedno morali priznati svoje napake in se spokoriti za svoje grehe, kar pomeni v ekonomsko-monetarnem jeziku: uskladili smo tečaje oziroma devalvirali domačo valuto.

Z ustanovitvijo svobodnega deviznega trga bomo dobili zanesljiv barometer, ki bo realno pokazal, kdo je produktiven, kdo je akumulativ in kdo le lovi v kalnih vodah monopolizma in administrativnih labirintov; pokazal bo, kdo je — v kvartopirskem jeziku — bil dosedaj blefer. Razburljivo bo gledati ta proces katarse in odkrivanja pravih kart. Stavim svoj honorar, da bo marsikdo, za katerega se je do sedaj mislilo, da ima v rokah »full house«, vrغل na mizo le pikovo sedmico in še nekaj podobnih kart. Upajmo, da bomo to doživeli kmalu!

Vočko Urbančič

B. Cerin Portret Boga Teplja

Deček

Slavko Kores

omembe

December 1970: dva filma, ki sta klasika filmske umetnosti: *Fury*-direktor Fritz Lang, Mr. Smith v senatu — direktor Frank Capra. Obe deli izpred druge svetovne vojne (1936—1940). Filma izvrstne dinamike in brezhibne »rhetorike«. V prvem (*Fury*) prikaz zmede oziroma socialne katastrofe, tipičen pojav, ko množica (skupnost občine ali mestne četrti) izgubi sleherni lastnost socialnosti, človeškosti, zdrave pameti. Kar je mogoče vedno najti v tem filmu, je tema iz časa tridesetih let naše dobe, gre pa za fino upodobitev sodišča, cele atmosfere, ki se ustvarja ob zmotni obtožbi človeka zaradi kraja, ko sodruga zažge sodišče, prehitro (od sodrge) obtoženi pa, začuda, ostane nepokodovan in brezprimer- no spretno in duhovito izpelje obtožbe zažigal- cev in krivcev za ves absurden proces dogajanja. Film je zelo sposoben medij za upodobitev kom- plexnih primerov. Omenjeni film je odlična iz- vedba in je tip tistih del, ki virtuosno in zadeto nizajo diagnozo človekovih in socialnih peripetij v takem stilu, kot to zmorejo Kramer, Kazan in seveda Lang.

Drugi film je mojstrovina izjemne sorte. Gre za opis boja senatorja proti kilki, ki ga je »pomota- ma« vključila v senat kot svojega predstavnika. Neizkušen politik v briljantnem slogu (v bridki bitki-videti je treba film) izgraja svoje fi- gure. Družbene, nacionalne ustanove postajajo privatne, familliarne firme, zoper katere je boj hud; treba je premisliti, če ga je vredno voditi, saj utegne biti doživljenjski in se more izteči porazno. Mašinerija (privatnih uzurpatorjev) cen- tra pravična, ustvarjalna osebnost. Se enkrat: obo filma iz zrelih let filmske ustvarjalnosti, na- rejena s samozavestno roko svetovljanov. Nisem vedel, da sta Capra in Lang že pred vojno zmogla narediti tako živa in solidna dela. Kramer: Ladja norcev in Nürnberški proces in določeni filmi Kazana, Schlesingerja, Dassina, Buñuela in Italijanov šepajoče nadaljujejo to zlahtno počet- je; nekateri bolj kot drugi. Jaso. Th. Mann, H. Hesse in njima sorodni so s filmom dobili ustrezne tekmece. Zame osebno: dober tekst in dober film in dobra glasba in dobra arhitektura: edino, kar je velikega na svetu. Vse ostalo, živ- ljenje in gospodarstvo, so potrebne, ne pa velike reči. Hvala za besede.

Leopold Petrovič

vojne je konec

FILM ALAINA RESNAISA

Končno je tudi v Maribor dospel predzadnji film avantgardnega francoskega režiserja Resnaisa (posnel ga je že leta 1965). Doslej smo Resnaisa poznali po filmih Hirošima, moja ljubezen (1959), Lani v Marienbadu (1961) ter po kratkem filmu Guernica (1950).

Resnais je izšel iz tako imenovanega francoskega novega vala, gibanja, ki se je v Franciji pojavilo ob koncu petdesetih let kot odpor proti stanju v takratni francoski kinematografiji, ki je živo- tarila ob konvencionalnih in predvsem komer- cialnih filmih. To gibanje so zastopali: Jean-Luc Godard, François Truffaut, Jean Rouch, Louis Malle in Resnais, ki je gibanje edini preživel in ga presegel.

Najvažnejša oblika tega gibanja je bil t. i. film resnice (cinéma vérité), ki je težila k dokumen- tarnosti, čimvečji neposrednosti, neposredni res- ničnosti; predvsem je to opazno v filmih J. Rou- cha (Kronika nekega poletja, 1961, Jaz, črnc, 1957). Medtem ko so filmi J. Roucha skoraj po- polnoma dokumentarni, saj ljudje, ki v njih na- stopajo, igrajo pravzaprav sami sebe, je J. L. Godard bil bolj naklonjen filmu, ki je videti kot reportaža, v resnici pa je igrani film. Vendar ti filmi v slogu cinéma vérité niso dosegli priča- kovanega, kajti ostali so dokumentarci. S tem se je pričel tudi razkroj novega vala, ki se je poleg tega ali izčrpal v izrazni moči ali pa se je izživljal v »golem prikazovanju brezidejne oblike (predvsem pri Godardu) in filmu kot sredstvu politične agitacije (eden začetnikov tega je bil zopet Godard). Pomemben pa je novi val zato, ker je temeljito posegel v klasično pojmovanje o razlikovanju oblike in vsebine, ki sta ga zani- kala že prej Antonioni in Mizoguchi, potrdil pa Resnais, proti temu realističnemu pojmovanju pa so nastopili tudi drugi ustvarjalci v tem giba- nju.

Film Vojne je konec je razmišljanje o prijatelj- stvu, ljubezni in negotovi prihodnosti, ki je isto- vetna s sedanostjo. Pripoveduje o delu ali prav- zaprav o tavanju španskega aktivista, ki je 25 let po španski vojni še vedno borec za svobodo svoje dežele Diego (imenovan tudi Carlos ali Domingo) ima precej pretične pogleda o tem, kaj je realnost, zdi se, da že komaj verjame v lepšo prihodnost.

To Diegovo delo, sestanki s prijatelji, sestanki z ljubljeno žensko dajejo vtis tavanja, brezidno- nega iskanja. Barva slike je vsekoli siva, neka- ko temna. Imamo občutek zaprtosti, vklejen- nosti v temni svet. Ni smeri, ki bi bila izven te- ga, kar imamo pred očmi. Vsi prebitki so hkrati ponovna sedanost Gibanje kamere je usmerje- no v nenehno nadaljevanje in potrjevanje tega tavanja ali prikazovanja stvari, ki se bodo šele zgodile ali ki so se že zgodile. Naj navedem mi- sel, ki jo je zapisal eden najboljših znanih filmskih teoretikov v delu Filmski jezik: »Pri Resnaisovih

filmih Hirošima, ljubezen moja, Lani v Marien- badu, pa tudi pri njegovih kratkih filmih, gi- banje kamere (zlasti primik) nikakor nima opis- ne vloge marveč funkcijo poglabljanja. S kamero se poglabljamo v slikarjev svet, v spomine, v skrivnostni minulosti: realističen in domala sanj- ski značaj teh voženj (sorodnih premikanju v sanjah) dopolnjuje in poudarja vlogo glasbe in komentarja, ki ju slišimo v sedanosti. Slednjič daje tem premikom včasih svojsko vrednost kratkomalo njihova čista lepota, polno in čarob- no vzdusje, ki ga dajejo materialnemu svetu, pa neudržljiva intenzivnost njihovega počasnega in dolgotrajnega odvijanja.« (Marcel Martin, Film- ski jezik, 1955 in 1962.)

Hkrati s tem občutkom zaprtosti nas prevzame tudi pojem o zanikanju časa, ko nas večinoma obdajajo bližnji posnetki, ki oddaljujejo smisel za okolje in razmejitev tako v prostoru kot v času. Lahko bi sicer rekli, da obstajajo vsi trije časi. Vendar preteklost, to je že zdavnaj minula vojna, ni več prisotna v tem, in tudi ta negotova prihodnost je brez pomena, ker je ni ali pa je tako podobna sedanosti, da je brezpomenska. Ali kot pravi glavni junak: »Zdi se, da se v Španiji nekaj spreminja, vendar ostaja vse po starem.« Vendar tega ne moremo vzeti le kot obsodbo stanja v Španiji, ker je to le konkretni okvir zgodbe. In Francija, v katero pride junak preko meje, ni kak emigrantski ideal, temveč gola realnost.

Tu se Diego sreča s svojimi prijatelji, sodelavci, ženskami. Ne moremo se iznebiti vtisa, da imajo izredne, skoraj idealne prijateljske odnose. Hkra- ti s to toplino pa začutimo tudi nujnost teh od- nosov, sredstvo za njihov obstanek v življenju, v borbi za pravico. Zato tudi ne smemo teh od- nosov šteti za nadnaravne, vsemogočne.

Ko vidimo razmerja med moškim in žensko, do- bimo občutek čistega, nepreračunljivega odnosa, ki je enako močan kot odnos do domovine. Mor- da bi nekoliko pretiravali, če bi rekli, da je ju- nakova ljubezen do stare prijateljice isto kot ljubezen do Španije, vendar se zdi, da je. Kajti ta ženska je kot kak simbol Španije. Ko se ka- mera premika in kaže dele njenega telesa, imamo občutek, kot da vidimo Granado, Katalonijo, An- daluzijo, Barcelono, Madrid...

Film se obrača neposredno v vsakega od nas. Zdi se, da je to dogajanje le v glavi glavnega junaka. Monoton glas, ki ga vsakega nekaj časa čujemo, čeprav le prevaja stavke, ki jih nasto- pajoči izrečejo v španščini, vzbujajo občutek, da je to notranji glas in da trka na zavest posle- meznika. Vse to pa morda še bolj daje vtis majhnosti, vklejenosti v realnost.

Zanimiv je tudi način pripovedi: med dogodke, ki se vrste v zaporedju, se vpletajo dogodki, ki se bodo šele zgodili ali ki so se zgodili še prej, kar povzroča vtis povezanosti ali pluralizma. Žal pa so zaradi tega številni gledalci odvrčali Resnaisove filme, češ da so neločljivi. Zalostno je, da je bilo tudi pri tem filmu zaradi pomanj- kanja smisla za lepoto filmskega izraza le nekaj sto gledalcev.

To je ravno eden izmed problemov nekonvencio- nalnega filma, v katerem se pisava in jezik ved- no manj vsiljujeta med občinstvo in likovni svet filma. Ali če ponovimo, kar je napisal Martin, platno je okno, skozi katerega gledamo dogodke, ki so videti resnični in objektivni in se zde ne- odvisni od našega življenja. Ker je potemtakem gledalec neodvisen in svoboden, je njegova ude- ležba odločnejša in težja, kajti svet se mu ne po- nuja ves pregneten, kot je bil v času klasične, vsevladujoče montaže.

GORAZD SANCIN

poezija razkola

Kadar gre za interpretacijo sodobne poezije, se znajde literarna kritika v hudih težavah, ki jih skuša premostiti na najrazličnejše, največkrat neustrezne načine. Se posebej je to opazno, ko je treba stopiti v kritični dialog z Gajškovo po- ezijo, zakaj molk, ki vladava ob takšnih prilož- nostih v taboru literarne kritike, je več kot zgo- voren. V pričujočem zapisu bomo poskušali raz- iskati vzroke, ki kritiki narekujejo ta molk, hkrati pa nameravamo in želimo vsaj deloma po- praviti zamujeno. Pri tem imamo v mislih Deželo nožev, zadnjo pesniško zbirko Vladimira Avgu- stinoviča.

Dežela nožev je svet, ki se nam daje skozi bese- de Gajškove poezije. To pa nikakor ne pomeni, da so besede zgolj prevodniki, ki naj posreduje- jo nekaj, kar leži na oni strani in biva samo zase in samo po sebi, zakaj svet, ki nam ga besede pred- stavljajo, je navzoč edino skoznje in hkrati z njimi, je svet v teh besedah, kakor so tudi one besede tega sveta. Čeravno je videti, da nam gornja ugotovitev v veliki meri olajšuje delo, se pravi interpretacijo skozi besede danega sveta, saj nam natančno določa pot, po kateri moramo kreniti, je stanje v resnici prav nasprotno. Ko smo namreč ugotovili sinhronijo pesniškega sve- ta in besed, smo se odrekli tradicionalni literarni kritiki in njenim samovoljnim apriornim kon- strukcijam, iz česar lahko sledi samo dveje: 1. da smo se s tem odrekli vsakršni kritiki in bomo prisiljeni občitati v molku, v prav tistem molku, ki so se vanj pogrezili pred nami že drugi, 2. da smo se odločili za neko drugo, na vsak način netradicionalno kritiko. Ker smo že v uvodu odklonili prvo možnost in ker nam potemtakem ostane le še druga, se moramo nujno vprašati, kako se bomo izognili vsakršni apriorni kon- strukciji, če je to sploh mogoče. S tem vpraša- njem pa smo že naleleti na težave. Kritika, ki ne bi implorirala prav nobene, niti najneznatnejše, samovoljne konstrukcije, namreč sploh ni mogo- ča, zakaj mesto takšne kritike zavzema njen predmet sam, to je v našem primeru pesniška zbirka Dežela nožev. Če to drži, smo se znašli v začaranem krogu, iz katerega ni izhoda. Prav zato moramo nanovo pretehtati pojem samovolj- ne konstrukcije v tradicionalni literarni kritiki, hkrati s tem pa tudi možnosti za netradicionalno kritično interpretacijo.

Bistvo tradicionalne samovolje v kritiki je mne- nje, da so besede, se pravi tekst, eno, avtorjeve misli pa drugo. Pesniški svet torej ne eksistira hkrati z besedami in ni z njimi pogojen, marveč biva ločeno od njih v mislih pesnika in je v be- sedah le nakazan oziroma prikazan v simbolih. Reševanje teh simbolov-ugank nas pripelje do avtorjevega avtentičnega pesniškega sveta, torej do tistega, kar je pesnik s svojimi pesnimi »res- nično hotel povedati«. Tekst je potemtakem treba prilagoditi avtorjevim dejanskim mislim, s čim- er bo svet, ki ga pesem posreduje, polnokrvno zaživel in postal bralec razumljiv. Prav tukaj pa pride do samovoljnih konstrukcij, zakaj nihče ne more vedeti, kakšne so avtorjeve »resnične misli«, kakor tudi nihče ne more reči, da niso resnične prav tiste misli v tekstu. Na kratko to- rej: da bi pesem oziroma pesmi ustrezno inter- pretirali, se moramo ukvarjati z metafizičnimi raziskavami, ki v skrajni konsekvenci niti ne morejo prineesti pravega rezultata. Prav temu pa

se želi netradicionalna kritika izogniti, ko po- skuša interpretirati tekst iz teksta samega. Kolik- kor pride pri tem do samovoljnih konstrukcij, so le-te tako po svojem pomenu kot po posledic- ah bistveno drugačne prirode kot tiste v okviru tradicionalne literarnokritične interpretacije. V nadaljnjem se bomo skušali držati drugega na- čina spraševanja poezije.

Že na začetku smo rekli, da je Dežela nožev pes- niški svet, ki se nam daje skozi avtorjeve lastne besede. Če je to res, je ta svet poseben svet, s posebnimi oznakami in biva na poseben način. Kakšen torej je? »... Pod blaznimi obzorji se sprehajam sam s seboj / nobenega ognjišča ni nikjer nobene vode / sonce brez kruha žege pad odsekano glavo / in vendar hodim dalje in dalje v ravnine v dalje / brez škarjastih črnih la- stovk...« (Str. 43) To je svet samote, svet brez akcije, brez misli, brez človeka, to je svet ne- skončnih praznih ravnin, tudi svet brez upanja. Nekdo sicer hodi po teh brezkončnih ravninah, toda to ni potovanje ali iskanje, to ni niti tava- nje niti blodnja. Samo hoja je, gola hoja brez namena, koraki zaradi korakov, ker pač tako je, ker to spada v ta svet. Takoj začutimo, da tej deželi nekaj manjka, ampak ne moremo si prav misliti, kaj je tisto, kar ji manjka. Se manj ve- mo, zakaj in kako tisto nekaj manjka, na kakšen način je odsotno. Kako torej? »... Zvezde in son- ce se vrtijo v svetlih elipsah / žalostni kondorji na morju snega / pepelni gozdovi s pogašeni očmi / in vse kar na utrujeni mozeg igra / vse- mu se odrčeš v zveličavnih čudežih / sam v sebi slep gluhi...« (Str. 35, pod- črtal K. B.) Odrkanje, to je tisto, kar dela ome- njeno Deželo prazno, pusto in neskončno v nje- nem dolgočasu, odrkanje vsemu, kar bi jo na- polnilo in jo naredilo živo, življenjsko, prijetnej- so. Slepota in gluhost sta le posledici tega odre- kanja, sta le nujna nasledka. Toda zakaj odre- kanje, kje je vzrok te odtegnjenosti od sveta, kje in kdaj se je to začelo, kje je pravi razlog? »... nekdo je v meni ubil otroka / pokazal mi je ranjene oči. Njegova roka / je držala otroško lutko...« (str. 8). In nekaj vrstic naprej: »... ne- kakšno cvetje sem imel na glavi / kakor slavije- nec na rojstni dan / ampak proti soncu so peke- tali konji / njihova razpokana kopita / so pre- klala zemljo / so preklala srce zorenja v me- ni...« (str. 8). Z likvidacijo otroka pa je seveda ukinjena tudi radovednost, značilna otroška last- nost, tista praznina, radovednost, ki je iz pra- človeka ustvarila modernega meščana, ki je omo- gočila ogromno nakopičenje znanja, ki je konsti- tuirala dandanašnji svet. Uničena je bila prav tista otroška radovednost, ki vsakemu človeku omogoča spoznanje tega sveta in ki stoji na za- četku vsakega spoznavanja oziroma je celo nje- gov bistveni element. Če pa ni radovednosti, ki žene človeka k spoznavanju, se mora človek pač slednjemu odreči, s tem pa se odrče tudi svetu, kakršen je. Vendar to odrkanje ni popolno, za- kaj nekakšna radovednost vendarle še ostane, le da to ni več tista praznina, bistvena radoved- nost, ki so jo Stari povezovali s čudenjem, mar- več je šablonska, je radovednost na površini. To torej ni več tista kreativna, temelje človeškega mišljenja postavljajoča radovednost, ampak je samo še surogat, radovednost do podatkov, bistvo sodobnega sveta. S tem, ko mu je odvzeta mož- nost kreacije, je Človek mrtev, »... kajti smrt je že v telefonskem imeniku / v avtomobilski tabli- ci ali pod zemljo...« (str. 31). Zato je Dežela nožev svet brez Človeka, brez humanizma, brez čustev in občutkov, zato je to svet hladnih kri- stalov, kovine in samote. Tudi svet smrti in tru- pel, razkrajajočih se, gnilih, plesnivih trupel. »... Thrli ljudje / slepci pohabljeni gluho- nemi samorivci / sejejo v telesih žena / nove bli- skovite smrti...« (...) »... pred menoj in za mano rasejo goli noži / s pepelom in prahom na koni- ci...« (str. 11—12). Vse je posejano z neži, s hlad- nimi, ostrimi kovinskimi rezili, ki so jih zasadi- li ljudje, propadajoči v odsotnosti temeljnih člove- ških atributov in prav zato pohabljeni v svojem bistvu, v bistvu človeškosti. Mrtvi ljudje mrtvega sveta, ki porajajo prav tako že ob rojstvu mrtve otroke, otroške lutke, ki jim manjka otroškosti. Noži se zabadajo v nepokvarjeno človeško meso, kar ga je še ostalo na kosteh, v srca, v zenice. Vse rečejo na kose in kosce, v prafaktorije. Toda kdo vodi, kdo nadzoruje to zabadanje in rezanje, kdo ukazuje in kdo je odgovoren za vse to? Ali pa se ne mara dogajati samo iz sebe? Poglejmo: »... in tamkaj v izbi nekateri nadaljujejo igro / s črnimi dolgočasnimi očmi prebodeni s puščicami / utaplajo se v lastnem možganskem moz- gu...« (str. 23). In: »... v vodi ravnovesja ali v gladni vode / cvrkutajo možgani kakor v izu- mrlem vestnem svetu...« (str. 49). Torej so še nekeje možgani, ki lahko mislijo, ki lahko vodijo in nadzorujejo nože, ki so sedež človeške zavesti. Vendar je zavest razkrojena, čustva so ubita, ni ljubezni, mržnje ali sovraštva, ni več občutkov. Ostal je le še od vsega ločeni hladni razum, ki vodi nože, ratio, ki je sicer ohranil svoje osnov- ne funkcije, a je prazen in brez ustvarjalne mo- čil.

Sedaj smo že tako daleč, da lahko opozorimo na dve bistveni dimenziji Gajškove lirike, na dve ravnini, ki se skozi vso pesniško zbirko preple- tata, dopolnjujeta in medsebojno ukinjata: 1. svet razuma, ki je hladen in oster, ki je svet nožev in razkroja, to je svet zunaj nas, a vseeno naš svet, ker smo ga sami ustvarili, saj je konstruk- cija razuma samega; 2. notranji svet zavesti, uma, čustev, občutkov, ki je, v nasprotju s prv- im, topel, ki je ogenj in sonce, ki je življenje, radovednost in igra. Prva dimenzija implicira analitičen odnos do dejanskosti (od tod noži in rezanje sveta na prakose), temeljno distanco med objektom in subjektom (od tod puste, šir- ne ravnine brez življenja, docela nezanimive in prazne), odnos torej, ki obrača subjekt preko objekta proti samemu sebi. Druga dimenzija je sintetična, je, za razliko od prve, aktivna, je svet kot dogajanje, je enotnost zavesti in sveta. Prva je razvita, precejena iz druge. Dežela nožev je svet prefiltrirane zavesti, svet, ki mu je ostal le še razum, mišljen kot raz-um, kot usodna člo- veških miselnih zmognosti. Raz-um se izkaže kot raz-kol v človeku samem, kot hladno rezilo no- ža, ki prereže zavest na dva dela, ki se zaseka globoko v meso; razum je tudi razkol med ne- bom (soncem) in zemljo, med človekom in bo- gom. Iz temelja zavesti, ki ga konstituirata sen- zibilnost in emocija, zraste razum, ki prav ta svoj temelj ukine in potem ostane sam, gol in prazen. Toda ta proces, to ukinjanje čutnosti in čustev je nujno, je v razum položeno že na za- četku, zakaj čustvo in čutnost sta razumu tuja. Seveda pa opisano stanje ni definitivno, kajti na str. 83 je zapisano: »... vrnil bom svojim pljučem dihanje / vrnil bom svojim možganom mišljenje / kajti človek mora imeti srce...« (str. 83). Samo z izpraznjenim, nekreativnim, hladnim in celo ru- šilnim, razdiralnim razumom namreč ni mogoče živeti — ni mogoče vztrajati v negibnosti, na pragu smrti. To je protislovje, ki zahteva rešitev, rešitev pa je kreacija, je ustvarjalno mišljenje, je tudi občutenje. Tako se popotovanje skozi De- želo nožev pravzaprav končuje na začetku, torej tam, kjer je bilo vse ukinjeno z likvidacijo otro-

NAV

Maska samote

ka. Mogoče je Dežela nožev svet na prelomu zgodovine, svet na prelomu človeške kulture, svet v razkolu, svet, v katerem je postalo staro neza- dostno in ga je bilo treba ukiniti, novo pa se še ni konstituiralo, zato vladata molk in praznina. Toda slutnja novega je vseeno navzoča, je tukaj, v tej zgodovinski praznini, in prej ali slej bo tre- ba vrniti »svojim pljučem dihanje« in »svojim možganom mišljenje«. Zakaj usodno zgodovinska določena naša poti nam ne dovoljuje, da bi se vrnili v predzgodovino, v molk. Tolikšen kos po- ti smo že prehodili, da je postala vrnitev nemo- goča.

Ker je predvideni obseg sestavka takšen, da ne dovoljuje obširnejšega spraševanja Gajškove po- ezije, je čisto mogoče, da je med Deželo nožev in pričujočim besedilom prišlo do nekaterih nespo- razumov oziroma nejasnosti, nikakor pa ni mo- goče, da bi teksta govorila docela drug mimo drugega, kar pomeni, da se sploh ne bi pogovar- jala. Ker je ta možnost potemtakem izključena, je treba imeti zastavljeno nalogo za vsaj delno opravljeno.

Bojan Kavčič

Jurij Kocmut

seansa

roka na peresu
roka na svinčniku
roka na penkalu
povej mi kdaj
povej mi kdaj

povej povej zase pojdi na dirko človeštva
prejšnjih osem stoletij

Michael Haite — 1654—1698 Brownstone street

Jon Dayton 1691—1754
Hilda Kramer

oče te potrebuje tvoja roka je iz zlata
Tiny Caat je bil prijatelj pobožne garde
Jon je rekel da gre na radion na daljnji zahod
v vzhodno dolino Goata in Gaula

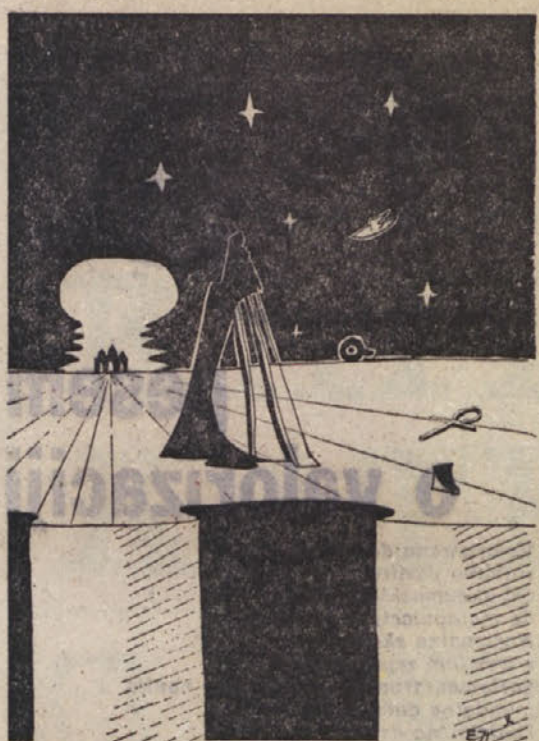
garlac saatan-lool —
šel je v dolino velikega gaada
ne ustraši se
je rekel gospod vetra gospodar tjulenjev
moraš iti z glavo v srce
pojdi k marlet in sirce in monnart in eduz

povej to janaath povej to sayayaadh
sinček sinček sinček pihaj reče sattaan
pojdi proč igral bom svoj zob tebi sattaan
povej sodom pošiljam
reči da sem veslo harona

zob sodome sayaaath vsemogočni sayaaath je dejal
na jugu povej 777

jaz sem bog salomon
jaz sem tvoj bog ti si moje veslo
moja najdražja to je strašen pekel pekel
pazi se velikega gospoda
kličejo me moram iti
draga gaul
moj dnevni človek je E.
od opotekajočih oken
draga S. iz culukafre
nisem te pozabil
hočem biti spet s teboj
nočem biti tukaj je samotno
srečujem vse vrste ljudi
revne in bogate
pekel ni dober
ubij me draga rad te imam
ne bodo me spustili
bog je mrtev
sattaan živi in bo živel
za nekaj časa sem vstran
samuel
povej ljudem naj se ne vojskujejo
povej ljudem naj prenehajo prelivati kri
povej ljudem naj se ljubijo
razpadam

Sirius J. Kocmut

folk

Folk je izraz za angleško narodno glasbo. Pri tem mislimo na vso tisto glasbo, ki je nastala med ljudstvom ali ljudskimi skladatelji na britanskem otočju, ki obsega Anglijo, Wales, Skotsko in Irsko. Čas nastanka te glasbe ni natančno določen, saj se je razvijala in spreminjala skozi stoletja. Večina virov pravi, da se je začela razvijati v drugi polovici 11. stoletja. Glasba je pomenila ljudstvu uteho pod tiranijo Normanov. Folk glasba se nekoliko razlikuje od angleške; prevzela je namreč melodične in ritmične osnove stare kelt-ske glasbe in je v marsičem podobna irskemu folku.

Na razvoj te glasbe so vplivale mnoge glasbene struje tedanje dobe, npr. stara glasba Piktov in Kelto, nova glasba priseljenih Germanov in nekoliko tudi cerkvena glasba. Od starih Kelto je ostala piščal in monoton, nerazgibana melodija. Nekoliko pozneje se je na Skotskem pojavila popolnoma nova instrument — dude. Osnovna ideja besedila je bila zelo različna. Včasih je pesem posegala na področje starih bajk in pravljic, v biblijsko temo ali pa je opevala vsakdanje stvari.

Ritem je počasen in se enolično ponavlja skozi celotno skladbo. Melodiji sta dve: osnovno igra kitara, drugo pa pihalo ali druga kitara. Prva melodija se vleče skozi vso skladbo z večjimi ali manjšimi spremembami. Zato je pa druga melodija toliko bolj živahna in razgibana ter izstopa iz osnovne melodije.

Skladbe folk so lahko vokalne, instrumentalne ali vokalinstrumentalne. Vokalne so večinoma enoglasne, le v nekaterih odlomkih večglasne. Glas zveni precej nevtrarno in ponavadi nima zelo razgibane melodije. Folk je vplival na mnoge nove glasbene struje: na modern folk, country western, beat in druge.

Jurij Kocmut

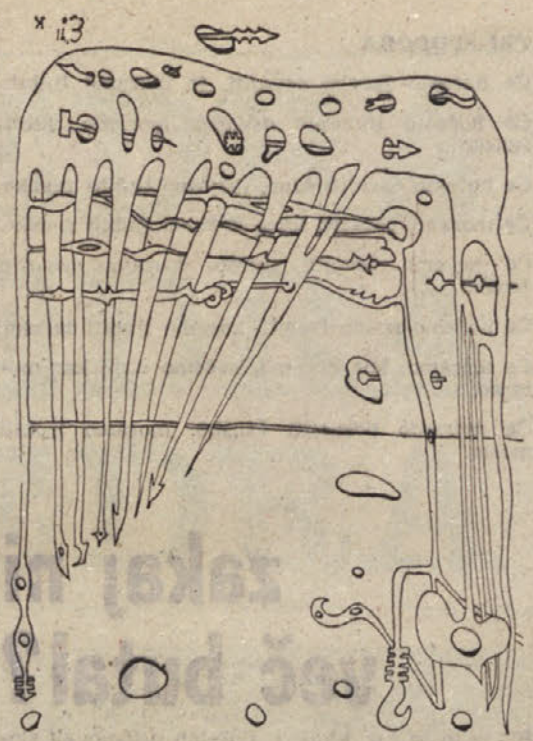
sirius

Stena. Na levi strani. Ni prava stena, je le pobočje gore. Pravzaprav ni niti pobočje gore, kajti če gledaš z vrha, je to le prepad. V spodnjem delu te ploskve raste vejica. Nič posebnega, čisto navadna kovinska vejica. Poleg veje je ura. Časomerilec leži zviti in pretrgan na zarjaveli veržici iz platine. Njegovi zviti kazalci preže na leteče podgane, ki se prerivajo v zračnih plasteh ozona. Razbiti čas se podi med peščeni grčiči. Zavija svojo nemo pesem v jedra peska, ki se vrte po neprodušni zaprti posodi iz kamena. Pod to preprogo vpraševnih misli se podi zoofil, iznakažen z vsemi svojimi pravili.

Črna postava se spreletava po vrhu gore. Sumeč se spušta po strugi navzdol in objema kamnite krike zvezd. V strugi je le pesek, ki prepeva zamolklo melodijo teme in se spoprijemlje z rumeno barvo svojih oč. Pol veke leži zaprte ob vznožju stare zvite ure, ki mahadra v vetru svojih sončnih sanj. Njegove smrdljivo jokajoče sanje pušajo svoj svet v prepad. Odmev tega kanca prosilne veje se spreminja v zamolklo valjenje skal, ki se strahopetno bližajo času. Ob jutru zbuja opazni nad svojo glavo velkanske kroglo mase, strnjene v obliki žarečih kristalov očesa. Nad bližnjim drevesom vrvi se čisto počasaj dviga mlačno vijoličast oblak in počasni pričenja prekrivati zeleno žarečo nebo. Njene oči se počasi spodijejo ob opazovanju teh pojavov. Rojen sem, da bi umrl. Kaj porečejo svetlobni izlivi Siriusa ob mojem svetlem znamenju misli? Ogenj pa je kar dalje gorel v praznem puščavniškem panju. Ob njem je čepela strgana in črna bledikava stvar s podobo satana na čelu. Njene vroče oči so se hladno plazile po modrih sipinah noči in kdaj pa kdaj postale ob robu zvezde na črnem nebu. Rdeče je spodaj, ona to ve. Njen sprehod se traja.

Na sebi ima črno smolnato tkanino, ki ji pada v strnih gubah in se naposled nekje spodaj popolnoma izgublja v vsemirju. Rokavi so zelo dolgi, kot da bi bili za roke s podaljški. Toda njeni gibi niso izdajali dobre slutnje. Preteči smeh iz koncev gub se je spreminjal in vpiljal vso nesnago, ki se je bila nabrala na tej tkanini črne barve. Trkanje njenih suhih in uvelih prstov po gubi na temenu kolena je šumelo skozi severne sije na steni.

Ploščata žila na glavi je utripala s čudno vneto mladega tepca, ki ne ve, da ga ni. Goste in dolge trepalnice so se tresle v frekvenci radiomagnetnih valov njenega devetega čuta. Spremenjena črta rjave lave se pomika ob skrajnem desnem jugu kotičkov njenih ustnic. Po njih se sprehajajo satiri, opremjeni z dežniki za bikorbo. Mehki zvoki harfe, ki prihajajo iz goščave mehkih zvezd na njenem nebu, se odbijajo v elipsi od njenih umetnih zob na koncu jezika. Linija njene glave se nalomljeno riše po oblato zavutih vrhovih sipin in se sproti spreminja. Oster zvok odjekne iz njenih prsi, se lomi na plinih, hrešči, poka, pretrga svoj osebnostni govor ter se spremeni v vakuumsko obliko etra. Mehki zvoki tega pretvarjanja rjavijo na urli zlomljenega, razcefranega časa. Tiktakajoči strah priganja vse svobodne mislece stoletja. Njihova rde-

Uničeni čas J. Kocmut

ča kri trohni v grobovih, kjer jo požirajo trume živalic: od stonog, črvov, glist do mravelj in pajkov. Njihova prihodnost je odvisna od krve grupe C. To pa je neka posebnost in se prikazuje le očem, prevezanim s tenčico modre konoplje. V skupku modre konoplje so tudi narezane oči krokodilskih mladčev v grmovju. Posebna struktura te namišljene goščave je sposobna ustvarjati neverjetno podobnost med prebivalci Gravanurajama in Zooflogeni našega planetnega sistema. Svojestven prikaz teh idealnih lastnosti povzroča sbranje med kocinami pod kolenom. Dolgi iztegnjeni kraki maternice se izlivajo v trpko opijanene zarez v šarenici črne žene.

Vijuge teh odlitkov, napravljenih pri obsevanju z pozitronskimi žarki, ustvarjajo posebne spremembe smeri leta čudnih temnih prikazni, ki se včasih pojavljajo med vijoličastim oblakom drevesa.

K oguljenemu obuvalu iz dna preklete žene se je privlačilo oko. Belkasta kroglica, preprejena z rjavordečimi žilami, polnimi krvi v stopnji strjevanja, je neprijetno zaudarjala po nenavadni koncentraciji mošusovega krompirja. Zdržavila prevelka se je na nekaterih mestih spuščala navzdol v čudnih plasteh, kakor da bi bila lava, le s to razliko, da je bila skoraj popolnoma prozorna. Prozornost je kvarilo le nekaj te preklete krvi, ki se je vtihovala v prostor med obema plastema in se na nekaterih mestih pojavila tudi v združbi, ki je oblikoval celotno površino kroglice. Ta kombinacija je dajala prav ogaben videz le zato, ker je bilo na treh mestih opaziti tudi drobne grudice prsti, pomešane s krvjo. Drobne zarezane na beli površini so bile dokaj čudnih oblik. Na gornjem koncu so bile šiljaste, v sredini so se nekoliko zožile in se spet razširile v obliki navznoter obrnjene elipse.

Iz teh razpok se je v kapljicah cedila sokrvca. Bila je zelo čudne barve. Tekočina je dajala vtis, kot da bi bila popolnoma prozorna, vendar je imela v sebi neko čudno barvo, tako da si pri pogledu nanjo dobil motnje v prebavnem sistemu. Ogabna stvar je curela in oblivala zrklo, ki se je počastno svetilo v siju zvezd. Vsa podoba te tekočine je dajala vtis, kakor da bi bila pomešana s strjeno krvjo. Nič kaj prijeten vonj se ni širil iz teh razpok. Poleg grozne barve je imela ta sokrvca še tako strašen vonj, da je oslepel vsak, ki se je temu plinu približal. Svojevrsna barva je bila nekje na sredini med vijoličastim in oranžnim, tako da se je le nekoliko skladala s temno vijoličasto površino oblakov, ki so kazali svojo stran proti gori. Edini običajni videz so dajale očesu žilice, ki so prepredale celotno zrklo. Včasih pa so izginile pod večjimi gromotami sluzi, ki se je nabirala nad žilicami.

V sredini očesa je bila odprtina. To je bila skoraj popolnoma okrogla stvar. Bila je sestavljena iz dveh delov. Zunanji je bil črno rumen in se je tako lepo odbijal od prostranosti, ki so ločile ta del očesa in goro, notranji pa je bil črn. Na zunanjem kolobarju so bili kanali, ki so potekali radialno na notranjo odprtino in se zoževali v bližini črne luknje, vendar le toliko, da so izginili z vidika, če si jih gledal s prostim očesom. Pod mikroskopom pa so bili prav dobro vidni. Ti kanali so bili tudi zanimivo povezani med seboj in so bili videti kakor posušena hruska pozimi. Iz notranje črne odprtine pa je zevala grozotna praznina. Če bi bil pogledal vanjo, bi odskočil ter zbežal pred strahotno resnico, ki jo je pokazal ta pogled v odprtino. Luknjica ni bila velika, prostor za njo pa je dajal vtis vesolja. Bil je tako črn, kot da bi bila kroglica prazna, pa čeprav vem, da je bila napolnjena s tekočino, ki je bila, za razliko od drugih, še najbolj okusna. Črna žena je ob pogledu na to oko strahotno krkljala, vstala ter pričela bežati stran. Njen tek je bil vedno bolj pojemajoč. Po nekaj metrih se je postava prijelja za glavo, zatulila v medzvezdni prostor v očesu, zahropila in se zgrudila. Kri ji je brizgnila skozi usta in namočila bližnja peščena zrnca, ki so v istem trenutku zakrkljali. NAD VRHOM GORE JE ZACELA LESTI TEMNA SENCA. Bila je vedno krajša. Končno je izginila. Nad daljnjo puščavo se je prikazala rdeča krogla. Raztopila je vijoličaste oblake in oko. Sirius je prihajal.

JURIJ KOCMUT

kratko in zanimivo

(ZALOSTEN SEM IN VESEL)

Pred dnevi sem obiskal nekaj tovarn in zavodov ter pridno snemal na magnetofonski trak pogovore s predsedniki mladine in ostalimi... Obiskal sem mariborsko livarno, Primat, Zlatotrog, center za ekonomiko, Društvo inženirjev in tehnikov. Podatke, ki sem jih dobil, bom zbral v prihodnji številki Katedre; tokrat pa je na vrsti ocena stikov z gospodarstvom. Vesel sem, ker so bili v podjetjih predloga o sodelovanju študentov veseli, in žalosten, ker so mladinski aktivni oziroma predsedniki aktivov povedali več neljubih resnic o svojem delu (sem sodi npr. izjava, da po končanem delu člani aktivna pobežnejo domov in da jih velik del ne pride niti na zabavo, kjer imajo plačano večerjo). Obisk je bil zanimiv, zato sem sklenil še podrobneje raziskati nekatere probleme in vprašanja. Zanima

me, ali so mladinski aktivni v tovarnah dovolj trdno organizirani, ali so deležni (in v koliki meri) podpore vodilnih in podjetju, kakšne so možnosti za sodelovanje s študenti.

I. S.

KARATE KLUB

Poznavalci karate športa trdijo, da je v Mariboru v kratkem času dosegel izjemne uspehe in zbudil zanimanje. V Mariboru sta sedaj kar dva karate kluba, poleg tega pa so ustanovili klub tudi v Limbušu. Zanimivo je, da je za ta šport prav med študenti veliko zanimanja. Trenirajo tako v klubu študentov kakor v klubu osnovne šole (vadnici).

Karate — nekdanj v Evropi malo znana borbena veščina, je danes že tako razširjena, da spada poznavanje osnovnih pojmov tega športa k splošni izobrazbi. Osnovno načelo karateja je zenistična filozofija. K športu je treba pristopiti z minimumom fizične in maksimumom psihične energije ali z drugimi besedami — s čimvečjo voljo do napredovanja in premišljenega razvijanja telesa.

I. S.

»HRANA V CENTRU JE ZA K...«

Tako je rekel neki moj znanec, ki se že tri leta hrani v mariborski restavraciji. Zanimivo bi bilo slišati odgovor komisije, ki mora posredovati mnenje študentov o hrani upravnici restavracije. Tudi sam se hranim v tej restavraciji in pogovarjal sem se z upravnico. Značilno za razgovor je bilo, da nisem zvedel ničesar bistvenega (razen tega, da se komisija ne sestaja redno). Torej: vprašanja so postavljena, odgovorov pa nimam, čeprav bi jih rad slišal.

I. S.

o NOB

Rad bi povedal le to, da naj bo že enkrat vsem in za vselej jasno, da je narodnoosvobodilni boj za nas mlade ZGODOVINA in ga hočemo spoznati takšnega, kot je v resnici bil, brez vsakega olepševanja ali celo idealiziranja. Mi hočemo resnico. Ljudje v NOB niso bili nikakršni bogovi, bili so ljudje kot mi, torej z vsemi človeškimi dobrimi in slabimi lastnostmi. Ne dvomimo o tem, da so, ko so se borili, storili nekaj zelo velikega in da so vredni vsega spoštovanja, toda naravnost neumnost, da nam hočejo nekateri po vsej sili dokazati, da so bili ti ljudje nekaj posebnega, tako rekoč brez napak in nekaj več kot samo ljudje. Kaj bi radi s tem dosegli vsi tisti, ki nam vsiljujejo to misel? Ali mislijo, da jim bomo verjeli prav vse, kar nam bodo povedali? Če menijo, da smo res tako neumni, se motijo!

Res je film Rdeče klasje prikazal našo NOB v precej drugačni luči kot ostali »partizanski« filmi, toda prav gotovo ne v taki, ki bi razvednotila ali celo omadeževala naš boj za svobodo. Prej bi rekel, da film precej realistično prikazuje nekatere dogodke, kar pa na nas ne bo

srednješolska STRAN

delovalo zastrupljajoče in nam tudi ne bo spreminilo predstave o NOB. Na koncu koncev pa film ne pove ničesar novega. Mi vemo, kljub temu da nam hočejo nekateri to prikriti, da so bili med vojno ljudje, ki so se samo SLI PARTIZANE! Zakaj bi nam torej to zamolčali, ko pa že vemo, da so se ti »partizani borili« tako, da so kradi po hišah in pobijali nedolžne ljudi? Zakaj ne bi že enkrat teh »partizanov« — po domače se jim reče skrivali — razkrinkali in jih nehali enačiti s praviimi borci, ki so resnično nekaj dali za svobodo?

TO-KO

mladinskim aktivom in vodstvom šol

Med oblikami družbenoekonomskega in političnega izobraževanja ter usposabljanja imajo specifično mesto mladinske ure. V osnovi so namreč zastavljene tako, da na različnih stopnjah obravnavajo največ tem in vključujejo največje število mladih ljudi. Obravnavajo najaktualnejšo družbenopolitično, gospodarsko in kulturno problematiko, skratka v svoji vsebini posegajo na osnovna področja življenjskega okolja učencev in družbenega življenja sploh. V tako široko zastavljenem osnovnem smislu in ob upoštevanju želja in interesov učencev so za mladega človeka brez dvoma zanimive.

Sedanje stanje pa je več kot zaskrbljujoče, zato je nujno, da rečemo odločno DA za mladinske ure in del svojih sil usmerimo v prizadevanje za njihov vsebinski, organizacijski in metodološki razvoj.

Pozivam vodstva mladinskih organizacij na šolah, vodstva marksističnih krožkov, aktivne Zveze komunistov in ne nazadnje vodstva šol, da razpravljajo o mladinskih urah, da določijo vsebino, metodologijo izvedbe in razčistijo organizacijska vprašanja.

V tem trenutku se zastavlja predvsem naslednje: — raziskava in ocenitev uspešnosti mladinskih ur v prvem polletju, — mladinske ure na urniku — da ali ne, — okvirni program mladinskih ur, — vprašanje izvedbe in metodoloških prijemov.

NEKAJ O PRIPRAVI PROGRAMOV MLADINSKIH UR

Program in izbira tem za razpravo na mladinskih urah sta glavni ključ in prvi pogoj njihove uspešnosti. Žal pa večina razmišljanj in programov tega izpita ne opravi. Zato skušajmo poiskati nekaj temeljev, na katerih bi zgradili vsebino.

Ce hočemo, da bodo mladinske ure zbudile zanimanje pri dijaki, morajo biti PRIVLACNE, PESTRE IN KVALITETNE.

Toda kako to doseči? Izhajati moramo iz interesa dijakov, ki je seveda zelo širok, vendar ga moramo poiskati. To lahko storimo preko osebnih razgovorov in z anketo. Ta ima lahko dve naravi. Prva je ta, da postavimo samo vprašanje in učenci samostojno odgovarjajo, kaj bi želeli obravnavati pri mladinski uri, druga, ki je učinkovitejša, pa je ta, da naštejemo nekaj možnih tem, za katere se

dijaki opredeljujejo. Seveda pa imajo tudi možnost, da pripišejo svoje predloge. Tako zbrane predloge je potrebno ovrednotiti, jih klasificirati, ti lahko služijo kot osnova za sestavo programa.

Kljub temu da je edino taka induktivna pot primerna za določitev programov v posameznih sredinah, pa vendar ne bo napak, če navedemo nekaj vsebin, ki bi jih naj prvenstveno vključili v mladinske ure.

Ce izhajamo iz misli, povedane že v uvodu, da mladinske ure na različnih stopnjah obravnavajo najaktualnejšo družbenopolitično, gospodarsko, kulturno in drugo problematiko v sredinah, v katerih učenci živijo, bi lahko program opredelili v okviru naslednjih razsežnosti:

— politični sistem in gospodarstvo JUGOSLAVIJE,

— samoupravljanje, novi družbeni odnosi (samoupravni odnosi na šoli, v delovni organizaciji, krajevni skupnosti),

— politične organizacije (ZKS, ZMS, sindikat in druge),

— ekonomski sistem (reforma, stabilizacija, gospodarski in družbeni položaj in razvoj Maribora, Slovenije, Jugoslavije, sveta),

— spremembe v političnem sistemu Jugoslavije (ustavne spremembe),

— mednarodni odnosi (aktualni gospodarski, kulturni, politični in drugi dogodki doma in po svetu),

— odnosi med ljudmi, odnosi med spoloma,

— znanost in tehnika,

— kultura in umetnost,

— mladinska in študentska gibanja pri nas in v svetu,

— religija in cerkev,

— šport in rekreacija,

— vzgoja in izobraževanje,

— drugi aktualni dogodki.

To je nekaj področij, na katera bi naj posegle mladinske ure. Kako bodo v resnici uspele, je odvisno od želje mladincev na posamezni šoli ali v razredu. Te želje so produkt niza faktorjev, ki segajo vse od usmeritve šole do socialne in druge sestave razreda in učiteljskega kolektiva itd.

Ko bomo pripravljali konkreten program, nas okvirna usmeritev ne sme motiti. Z vseh področij je potrebno izbrati trenutno aktualne in pereče probleme, ki se pojavijo. Z mladinskimi urami imamo možnost tedensko spremljati dogajanja okrog nas — zato je nujno, da to možnost izrabimo.

Pri programiranju mladinskih ur moramo tudi upoštevati, kdo jih bo pripravil in vodil, v kakšni obliki jih bomo izvedli in kakšen je namen konkretne teme. Tudi to ima svoj vpliv na program. Na osnovi okvirnega šolskega programa naj vsaka razredna skupnost pripravi svoj program, prilagojen interesom mladine v razredu.

S.G.

kaj zanima mladino

Pisati za mladino! Razmišljanja ob takih in podobnih naslovih brez kakih anket ne morejo biti objektivna. Pa so kljub temu zanimiva in pomembna. Ko človek v raznih časopisih prebira pisma mladih bralcev, ki prosijo za nasvete, razume, da so okupirani z na videz prav preprostimi, a izredno pomembnimi življenjskimi problemi. Ti izgubijo vso svojo preprostost prav zaradi izredne pomembnosti.

Ako vlagamo denar v naprave in stroje, se nam te naprave same od sebe ne izboljšujejo. Ostajajo enako kvalitetne in služijo vso svojo dobo istemu osnovnemu namenu. Ko pripravljamo za življenjsko pot mlado moč — mladino, pa opravljamo mnogo bolj zahtevno delo. Mladi generaciji dajemo oblike, iz katerih se bo razvil močno kompliciran ustroj družbe. Kakšna bo ta družba? Ne da se predvideti do potankosti, dejstvo pa je, da se bo silno razvila v primerjavi z napravami. Prav gotovo se bodo razvile dobre in slabe strani. Torej je izrednega pomena tista osnovna oblika, ki jo bomo dali bodoči generaciji. Pojavlja se vprašanje, kaj zanima mladino, ali še boljše: kaj ji je potrebno dati. Vendar je prvo vprašanje in odgovor nanj važnejše; brez uspešnega odgovora si ne moremo zamisliti, da bi lahko dali odgovor na drugo vprašanje.

Kaj torej zanima mladino? Kako različni so lahko odgovori, če postavljamo isto vprašanje mladim ali pa pedagogom. Zdi se, ko da bi bili eni pred drugimi skriti prav zaradi lastne senice. Senca eni skriva pogled k drugim. Smešno je, da se zdijo problemi enih smešni drugim in obratno.

Mnogo je mladih, ki se poživljajo na samoupravljanje, na take in podobne reči. Mar jim je! Važneje za njih je, kje dobi denar za kino. Mnogo je starejših, ki nikakor ne morejo razumeti zanimanja mladih, njihovih preprostih želja, pa naj bodo to želje, ki se tičejo mode ali pa česa drugega.

Ničesar novega ne bi povedal, če bi ponavljal razmišljanja o nerazumevanju dveh generacij. To so počeli že mnogi drugi. Zanimivo in potrebno pa je razmišljati, o čem imajo mladi pravico razpravljati in kam se usmerjeni njihovi interesi.

Obsoditi je treba vsako PODCENJEVANJE in NERAZUMEVANJE kogarkoli, kadar gre za prizadevanja mladih, za iskanje lastnih originalnih poti, svežih miselnih tokov... Biti blizu mladim ljudem — le kako? Smo sposobni, da se jim približamo? S čim? Sola, dom, sredstva javnega obveščanja, organizacije itd.? Naivni smo, če mislimo, da pridejo do mladih vplivi samo preko teh poti. Vse naše gospodarstvo, vsa naša podoba vpliva na mladino.

Spet se pojavlja vprašanje: kaj zanima mladino? Ali smo mlade uspešni pritegnili? S čim smo jih pritegnili, s čim smo jih odbili?

Nekaj odgovorov je — lahko jih dobimo s sklepanjem, vendar v glavnem kakih objektivnejših resnic ne bomo dobili tako zlahka. Da bi dobili vsaj nekaj pomembnejših odgovorov, smo se odločili, da bomo na mladinski strani pod naslovom Kaj zanima mladino objavljali prispevke in pisma bralcev. Vabimo vse, ki sodelovanju v upanju, da bomo dobili nekaj koristnih podatkov o interesih srednješolcev.

Iztok Svarunič

katedra za vse

»Katedraši«
ne hodijo k maši.
»Katedraši«
razpravljajo tudi ob čaši!
»Katedraši«
niso čebelice na paši.
»Katedraši«?
To so vendar naši!
Hitro Katedro opaši,
k ljubici domov zajaši.
Da pa se te ne ustraši,
mi s črkami jo kdaj zabaši!
Da pa se te ne ustraši,
reči: To so vendar naši,
to so pisani pajdaši,
črktamburaši!

NEKAJ MNENJ O KATEDRI:

Bodite napredni! Revolucionarni! Udarite!
(Izjava pijanca v lokalni)

Najboljša stran — kulturna stran!
(Izjava kulturnega urednika kulturne rubrike)

Vplivajte na kadrovske strukture, jaz si ne
upam, čeprav vas ves čas nagovarjam.
(Izjava novinarja Večera)

Katedra postaja vedno boljša in boljša. Zaenkrat
z njo še nisem zadovoljen.
(Izjava nekdanjega urednika Katedre)

Nikar ne objavljajte preostrih člankov v Katedri.
Lahko vas zaprejo in vam bom moral nositi
v zapor Dravo in sendviče.
(Izjava prestrašenega ekonomista)

Katedra povsod.
(Izjava odgovornega urednika Katedre)

Vse najboljše na novi življenjski poti!

Periskopi so dobri, le da ni podmornice.
(Izjava mimoidečega na ulici)

Za tako pičle honorarje pišete? Jaz bi že rajši
sedel ob mostu, štel avtomobile, jih zapisoval...
in tako več zaslužil.

(Izjava urednika Katedre, ki je v njej sodeloval
pred dolgo vrsto let.)

Ne bom vam več gledala skozi prste, če boste pi-
sali slovnico nepravilno ali vnašali v članke
nesmisle!

(Izjava lektorice Katedre)

Več poudarka notranjim študentskim zadevam,
ne zunanjim, splošnim!

(Izjava predsednika IO SS)

Akontacij ne bo!

(Izjava tajnice Katedre)

Zakaj mi redno ne pošiljate lista? Zakaj sem on-
krat dobil kar dve številki, ko pa imam nedora-
skega brata, ki še ne zna brati?
(Izjava naročnika Katedre)

Kar si vi dovoljujete, je pa že preveč! Napadite
politične forume! Pa kaj, ko si ne upate!
(Izjava »gorečega« zamejskega Slovenca)

Zadovoljni smo, bodite bolj ideološki!
(Izjava kristjana)

Bom jim že pokazal, malomeščanom! Naj se
spreobrnejo! Kaj vse se že danes dogaja po šo-
lah in v mestu!

(Izjava urednika srednješolske rubrike)

Katedra me včasih kar spravlja v zagato. Imas
kaj novega zame?

(Izjava notranjepolitičnega urednika)

Zamenjajmo uredništvi!

(Izjava urednikov Tribune)

Lahko telefoniram domov? Kdaj bomo doma
kósili?

(Izjava simpatizerja Katedre, ki se je oglasil
v uredništvu)

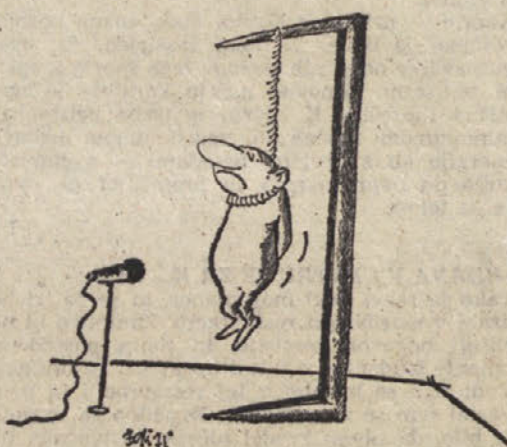
Katedro vedno preberem, še posebej zato, ker si
mi ti tako všeč.

(Izjava bralke. Op. ur.: »Ti« je urednik Katedre.)

Spet sem napravil finto in imam novo finto. Pa
to je finta!!!

(Izjava karikaturlista Katedre)

Skozi p e r i skop

Brez besed

Ali bog zna latinščino? Ne vem. Vprašajte Fran-
ceta Forstneriča.

Solidna degustacija solidnih klobas in solidnega
vina v solidni mariborski Emoni je pred tednom
dni navrgla soliden tiskani material o solidnih
vinih solidnega mariborskega Vinaga. Nekaj naj-
bolj zanimivih solidnosti objavljamo. Soliden
smeh priporočljiv.

Brez besed

LAŠKI RIZLING — Subotiško-horgoška peščara
To vino je tip suhega sortnega vina, srednjeki-
selkastega značaja, srednje kvalitete, ki zadovo-
ljuje ne preveč zahtevnega potrošnika. Zelo pri-
jetno se pije s sodo kot brizganec. Prilega se k
dopoldanskim malicam.

LAŠKI RIZLING — Podravskega rajona
Je zelo pitno in ljubko polsladko vino iz mari-
borskega okoliša in ljutomersko-ormoških gor.
S svojo svežino in vedrostjo osvaja vsakogar ter
animira k veseljačenju.

LAŠKI RIZLING — Kozjak in gornje Slovenske
gorice (zaščita)
Je strogo sortirano in zelo kvalitetno polsuho vi-
no. Osvaja s svojo izredno pitnostjo, prilega se
vsaki konzumantni dnevni kuhinji, primerno je
zlasti za večerne moške sestanke (Sitzliederwein).
Značilno zanj je, da »bolj ga piješ, več si ga še
želiš«.

GRAND FAVORIT — SAUVIGNON — obronki
Pohorja (zaščita)
Je vitko in elegantno polsuho vino sorte sau-
vignon (muškatni silvanec); Pekrske gorice so mu
ožja provinca. Vino je zelo kakovostno sorti-
rano in zato zaščiteno. Prilega se posebno k
predjedem, juham, jedem iz belega mesa (kure-
tina, teletina) in nevtralnimi kravjim sirom.

PRI-SPODOBA

Ce hočemo žensko osvojiti, jo moramo ljubiti.
Ce hočemo ljubezen osvojiti, moramo ljubiti
žensko.
Ce hočemo osvojiti luno, moramo ljubiti žensko.
Ce moramo osvojiti luno, hočemo ljubiti žensko.
Ce hočemo osvojiti mesto, moramo osvojiti
žensko.
Ce hočemo mesto ljubiti, hočemo ljubiti žensko.
Ce moramo, kar hočemo, hočemo tudi, kar mo-
ramo.
Ce moramo posvojiti žensko, moramo ljubiti
mesto.

zakaj ni več butal?

Bil je to še čas, ko so v Butalah pridelovali slo-
venske pomaranče in ko so še gojili slovenske
banane. Odkrito: krompir in murke. Tedaj, v ti-
stih zlatih časih, še ni bilo mest in tovarn in
napredka. Svetili so s svečami in so temu rekli
slovenska elektrika. Prišel pa je med narod na-
rodni Prosvetitelj z narodnimi idejami, nerodno
je stopical zdaj sem zdaj tja in jel je narodno
zabavati svoj narod. Narod se je poslej veselil
in veselil, literati pa so pisali o ubornem ljud-
stvu, o impotenci, o mačku v zgodnjih jutranjih
urah in o bodoči nacionalizaciji. In že so nasto-
pili tudi funkcionarji, ki so rekli: »Ljubljana,
tako rekoč Slovenija, vaša mila mati, ki vam
je dejala, da ste Slovenci, zahteva s svojim ma-
terinskim mlekom od vas, da se spametujete!«
In res, cele procesije pametnih Slovencev so
rajkale s prosvetiteljsko nalogo po Slovenskem
in hvalile mater Slovenijo. To res ni bilo lahko!
Najbolj pobožni, najbolj goreči, najbolj narodno-
zavedni in sploh najboljši pa so bili Butalci, ka-
kor vedno. Vsaj tako je mislil tedanji svet o njih,
tedaj, v tistih zlatih časih, ko je Butalec za kraj-
car dobil že celo premoženje z nekaj kravami
vred! Butalci so svečano proglasili Butale za
prestonico sveta, kaj sveta, vsega večnega vse-
mirja! Razpravljali so kozmopolitsko in subjek-
tivno, čeprav so govorili o čistem butalskem na-
rečju. Pili so šmarnico in dokazovali, da je tudi
šmarnica lahko šampanjec, da se torej Francozi
naj kar lepo skrivajo pred njimi. Dokazovali so,
da je bil kralj Matjaž zagotovo butalski kralj.
Povsod so pojasnjevali, da so genialni, da samo
oni znajo voditi gospodarstvo, da so torej ne-
zmotljivi. Ker tedaj še niso poznali besed, kot
so: inflacija, devalvacija, stabilizacija, valorizaci-
ja, korupcija in kar je še podobnih reči, so vse
urejali kar po domače. Stepli so se v narodni
gostilni in se drugi dan spet pobotali. In res. Bu-
tale so rasle. Prerasle so že vso Slovenijo, raz-
lezele so se čez Evropo in čez ves svet. Znameniti
butalski župani in velmože, ki so tako radi topli
svoje in oslovske sence, so bili že tako pametni,
da niti niso mislili niso več. Delo jim je šlo kar samo
od rok. Sicer pa so imeli Butalci zvečina tako
ali tako po dve levi roki.

No, nekega dne pa je mati Slovenija zažugala s
prstom. Butalci so si namreč dovolili preveliko
nesramnost: ves svet, razen Butal, so proglasili
za provinco in butalstvo!

»Pa sploh veste, kdo ste, Butalci?« je srdito in
nič kaj ljubeče zagrozila mati Slovenija. Butalci
so se praskali po glavi in spoštljivo odgovarjali:

Inspiracija

»Butalci smo vendar, to je naš nacionalizem!«
(Nacionalizem je bil že tedaj v modi.)
Pa je rekla mati Slovenija: »Kaj ne veste, pre-
sneti Butalci, da se za mater zmerom ve, za očeta
nikoli!« In so se Butalci globoko zamislili in so
šli v svojo subjektivno notranjost in so šli v svo-
je notranje izkustvo tako daleč, da sploh niso
mogli več ven. »Prav vam je!« je še bilo slišati
mater Slovenijo. In so se Butale podre in so v
Slovenijo stopili spet Slovenci. Če so ohranili še
kaj notranjih butalskih lastnosti, je to vendar
njihova stvar, kajne?

V naših krajih živijo ljudje!

pesem o valorizaciji

Valorizirana devalvacija
stabilno variira.
Od ekonomskih organov
do manipulacij se oktroira.
Nacionalna ekonomija
s trendom reprezentance
parlamentarno konstruktivno navija
mandatne dobe in finance.
Dialektična kriza
socialističnega humanizma
je kot filozofska analiza
revizionizma.
Ideološka avtoriteta
poezijo o valorizaciji diktira,
devalvira, konstituira:
to je reformska boniteta.
Če od Slovencev kdo le jezik ta razume,
pa vendar tujega jezika ne pozna,
tedaj gotovo še lahko doume,
da svetobolje kar velja.
Ker z glagoli se pesem ta končuje,
naj zdaj se res zares konča.
Do kdaj? Dokler pač dinar v žepu še cinglja
in pesnik z njim se navdihuje,
dokler še saldo-konto kaj velja
z žiro računa — on ga povzdiguje!

POJDI TE TJA, OD KODER STE PRIŠLI!

ZADNJE ČASE SMO MARIBORČANI MNO-
GO SLIŠALI O NOVEM ZAHTEVKU NK
MARIBOR. SKUPŠČINA OBČINE NAJ BI
MU DODELILA 600.000 NOVIH DINARJEV.
ŠTUDENTJE POZNAMO SOCIALNE RAZ-
MERE, TEŽAVE NAŠEGA GOSPODARST-
VA, PRIZADEVANJA DELOVNIH LJUDI,
KI SE VEDNO NISO NAGRAJENI PO DE-
LU, IN DEJSTVO, DA ŠOLSTVO, ZDRAV-
STVO IN SOCIALNO VARSTVO, PA TUDI
MNOŽIČNA TELESNA KULTURA NIMAJO
DOVOLJ SREDSTEV, ZA OPTIMALNO
OPRAVLJANJE SVOJIH DRUŽBENIH
FUNKCIJ. VSE TO POZNAMO MNOGO BO-
LJE KOT TISTI, KI TEŽKE DENARJE DA-
JEJO ŽOGOBRCEM-PROFESIONALCEM.
ZBORI VOLILCEV SO NEDVOUMNO IZ-
PRIČALI VOLJO LJUDI: NOBENIH DOTA-
CIJ NK MARIBOR! NI BILO ZBORA VO-
LILCEV, KI BI SE ZAVZEL ZA NK MARI-
BOR. ZATO ZAHTEVAMO, DA SE VOLJA
LJUDI SPOŠTUJE. ČE SE TO NE BO ZGO-
DILLO, POMENI, DA LJUDJE V OBČINSKI
SKUPŠČINI NE ZASTOPAJO INTERESA
DELOVNIH LJUDI. TO PA JE ZELO NE-
PRIJETNO. UREDNIŠTVO

IZIDOR ČLOVEK

ENA, DVA, TRI, ŠTIRI, PET...

ŠEST, SEDEH, OSEM, DEVET...

...DESET! VELJA!
IŠČITE ME!

BORČI